

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Utógondozói ellátás

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

1. Cél, funkció	4
2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok	5
3. Alapelvek	5
3.1. Önrendelkezés.....	5
3.2. Részvétel	6
3.3. Érdekérvényesítési esélyek növelése	6
3.4. Eredményesség	6
3.5. Általános alapelvek	6
3.6. Egyéni esetvitelt meghatározó alapelvek	7
3.7. A legkisebb beavatkozás elve	9
4. A szolgáltatás leírása	9
5. Protokoll	10
5.1. Szereplők:	10
5.2. A szolgáltatás részletes leírása	10
5.2.1. Az intézményes keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során érvényesülő szakmai folyamatok általános leírása .	11
5.2.2. Utógondozói ellátás előkészítése és menete nevelőszülőnél biztosított férőhelyen	19
5.2.3. Intézményes keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során együttműködő szakemberek feladatai	21
5.2.4. Nevelőszülői keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során együttműködő szakemberek feladatai	22
5.2.5. A szakmai munka bemutatása az utógondozói ellátás igénybevételének jogcíme mentén.....	23
5.2.5.1. Tanulmányokat folytatató fiatal felnőttekkel való együttműködés	23
5.2.5.2. Önálló létfenntartásukat biztosítani nem tudó (dolgozó és munkát kereső) fiatal felnőttekkel való együttműködés	26
5.2.5.3. Szociális intézménybe felvételüket váró fiatal felnőttekkel való együttműködés	28
5.2.6. Az utógondozói ellátás keretében a sérülékeny csoportokkal való együttműködés	30
5.2.6.1. Devianciával terhelt életúttal rendelkezők.....	30
5.2.6.1.1. Büntetésvégrehajtási-intézményből kikerültekkel való együttműködés	30
5.2.6.1.2. Hajléktalanságból kikerültekkel való együttműködés	31
5.2.6.1.3. Szenvedélybetegekkel való együttműködés	32
5.2.6.2. Menekültekkel való együttműködés.....	33
5.2.6.3. Enyhe fokban értelmi sérültekkel való együttműködés...	35
5.2.6.4. Látás-, hallás-, és mozgássérült fiatal felnőttekkel való együttműködés	36
5.2.6.5. Gyermekével együttesen elhelyezett fiatal felnőttel való együttműködés	36
5.2.7. Az utógondozói ellátás biztosítása során a fiatal felnőttek fejlesztendő készségei	39

5.2.8. Otthonteremtési támogatással kapcsolatos utógondozói feladatok	41
5.3. Személyi feltételek.....	45
5.4. Kompetenciák.....	45
5.5. Tárgyi feltételek.....	46
6. Indikátorok.....	47
7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	51
8. Mellékletek	57
8.1. Szakirodalom	57
8.2. Jogszabályok	58
8.3. Ábrák és iratminták.....	60
9. Fogalommagyarázatok	76
10. Jogszabály-változtatási javaslatok	77

Utógondozói ellátás

1. Cél, funkció

Az utógondozói ellátás keretében a szakmai segítségnyújtás célja, hogy a fiatal felnőtt nappali tagozatos tanulmányai befejezéséig, tanulmányokat nem folytató munkaképes fiatal felnőtt esetében a folyamatos megélhetést biztosító munkavégzés, és önálló lakhatás megteremtéséig, szükség esetén a szociális szakellátás keretében szakellátást végző bentlakásos intézménybe történő felvételéig a Gyermekvédelmi törvényben meghatározott életkorig szerződésen alapuló ellátásban részesüljön.

A gyermekvédelmi rendszerben nagykorúvá vált fiatal felnőttek támogatása a tercier prevenció jegyében történik, annak megelőzésére szolgál, hogy a gyermekvédelemben nevelkedett fiatal felnőtt a továbbiakban is jóléti ellátásokra szoruljon. Természetesen a sikeres társadalmi integrációt számos tényező befolyásolhatja, de a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedettek esetében ennek megítélése nagymértékben a gyermekvédelmi szakellátás függvényében értelmezhető. Befolyásoló tényezők lehetnek a fiatal felnőtt egyéni készségei, képességei, szocializációs szintje, meglévő belső és külső erőforrásai, személyes kapcsolati hálójának kiterjedtsége, a természetes támaszok (család, barátok) segítségének igénybevételi lehetősége, iskolai végzettsége vagy munkaerő-piaci pozíciója, lakhatási feltételei, általában az igénybe vehető támogatások (mesterséges támaszok) kiépültsége, elérhetősége. A gyermekvédelmi szakellátás rendszerében nagykorúvá váltak támogatása tehát elvi szinten a harmadlagos prevencióra épül, ugyanakkor számos esetben az tapasztalható, hogy az utógondozói ellátás időtartama alatt a korrekciós mechanizmusok (szakellátás során elmélyült hátrányok, hospitalizációs ártalmak, korábbi iskolai hátrányok csökkentése, családi kapcsolatok újraélesztése) dominálnak a szakellátás során nyújtott nevelés-gondozás szakmai hiányosságaiból adódóan. Éppen ezért a nagykorúvá váltak támogatása során számolnunk kell azzal, hogy sok esetben a prevenció tevékenységek mellett a korrekciós/rehabilitációs tevékenységekre helyeződik a hangsúly. Szakmai szabályozónkban éppen ezért kiemelt figyelmet szentelünk az utógondozói ellátásban részesülőkhöz belül az egyes sérülékeny csoportokba tartozókkal való együttműködésre, az ezen fiatal felnőttek speciális támogatási igényének bemutatására.

Az utógondozói ellátás keretében segítséget kell nyújtani a fiatal felnőttek részére azon feltételek megteremtéséhez, amelyek a képességeiknek megfelelő iskolai végzettség megszerzéséhez, önálló életük megkezdéséhez, megélhetésük biztosításához szükségesek, illetve segítséget kell nyújtani az egészségi- és személyiségállapotuk alapján indokolt szociális szakellátás realizálásához. A segítségnyújtás alapja a fiatal felnőttel kötött szerződés, mely magában foglalja az ellátást

elrendelő gyámhivatali határozatban rögzített feltételeket. Az utógondozói ellátás az ellátás igénybevételének helyszínétől függetlenül - lakásotthon, gyermekotthon, utógondozói otthon, külső férőhely, nevelőszülő - a lakhatási lehetőség biztosítása mellett a fiatal felnőtt aktuális élethelyzetéből adódó szükségleteihez igazodó, akár a teljes körű ellátásig terjedő ellátást biztosít.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

Az utógondozói ellátás célcsoportja a gyermekvédelmi gondoskodásban felnőtt, nagykorúságukig a gyermekvédelmi szakellátásban élő fiatal felnőttek, akik tanulmányaikat folytatják nappali tagozaton nagykorúságuk elérése után is, akár az alapfokú, akár a középfokú, akár a felsőoktatásban, továbbá a tovább nem tanuló dolgozó vagy munkanélküli fiatal felnőttek, akik létfenntartásukat önállóan nem tudják biztosítani, valamint a szociális szakosított ellátás intézményeibe felvételükre váró fiatal felnőttek.

A szolgáltatás akkor valósul meg, ha a személyi, tárgyi feltételek rendelkezésre állnak, a szakmai program megfelelően kialakított, a szolgáltatásban mind a fokozatosság, mind a sokszínűség érvényesül, azaz minden elhelyezési lehetőség nyitott a fiatal felnőttek előtt, mindenkorai szükségleteik döntik el, milyen elhelyezésben részesülnek, amely szükségleteik változásával párhuzamosan szintén változik. A szolgáltatás támogatja a fiatal felnőttek önállóságát, szocializációját, amennyiben szükséges, iskolázását, munkába állását, lakáshoz jutását. Mindez elősegíti a fiatal felnőtt sikeres társadalmi integrációját, azt, hogy későbbi élete folyamán ne szoruljon intézményes ellátásra. Legalább ilyen fontos, hogy a bentlakásos szociális intézménybe felvételre váró fiatal felnőttek az adott lehetőségeken belül minél nagyobb autonómiával rendelkezzenek, képesek legyenek esetlegesen munkát végezni, továbbá részt venni az intézmény által biztosított a fejlődését szolgáló programokban.

3. Alapelvek

3.1. Önrendelkezés

Az utógondozói ellátást a fiatal felnőtt önkéntesen veszi igénybe, így az együttműködést ennek megfelelően szükséges kialakítani. Az együttműködés alapja a fiatal felnőttel közösen megfogalmazott és vállalt célok megvalósítása, amelyet megállapodásban kell rögzíteni. A megállapodásba a fiatal felnőtt által vállaltak kerülnek és azok a célok, amelyeket közösen megvalósítanak, ez a fiatal felnőtt önrendelkezését erősíti.

3.2. Részvétel

A fiatal felnőtt minden esetben részt kell, hogy vegyen a szolgáltatás tartalmának alakításában, mivel a vállalt együttműködés az önkéntességre épül és a fiatal felnőtt nagykorúsága okán önjogú. A vállalt célok megvalósításán alapuló együttműködés, amit szerződésbe foglaltak, megalapozza a részvétel elvének teljesülését.

3.3. Érdekérvényesítési esélyek növelése

Amennyiben a fiatal felnőttek részt vesznek a szolgáltatás tartalmának alakításában, és a szakemberek nem formális, hanem tényleges partneri együttműködést valósítanak meg, úgy ez erősíti a fiatal felnőtt érdekérvényesítési esélyeit.

3.4. Eredményesség

A szolgáltatás akkor eredményes, ha a fiatal felnőtt társadalmi integrációja sikeres, befejezi tanulmányait, elhelyezkedik, lakhatása megoldott, képes az önálló életvitel kialakítására, s nem szorul a továbbiakban különböző ellátásokra. Legalább ilyen fontos, ha bentlakásos szociális intézménybe vár felvételre a fiatal felnőtt, hogy az adott lehetőségeken belül minél nagyobb autonómiával rendelkezzen, képes legyen esetlegesen munkát végezni, részt venni az intézmény által biztosított a fejlődését szolgáló programokban.

3.5. Általános alapelvek

Az utógondozói ellátást igénybe vevő fiatal felnőttnek joga van ahhoz, hogy az egészségi állapotához, fejlettségéhez, tanulmányai végzéséhez igazodó ellátásban, szükség esetén gondozásban részesüljön, felzárkóztató, tehetségfejlesztő és érdeklődésének megfelelő szabadidős programokon vehessen részt, lelkiismereti- és vallásszabadsága ne sérüljön, önjogúsága, önrendelkezése és véleménynyilvánítási joga maximálisan érvényesüljön, éljen érdekei képviselésével, személyes kapcsolatainak ápolására lehetősége nyíljon.

Az utógondozói ellátás során a fiatal felnőttel együttműködő szakemberek - különös tekintettel az utógondozóra - az alábbi alapelvek betartása mellett végzik a szakmai munkájukat:

a) Önkéntesség elve

Az utógondozói ellátást a fiatal felnőtt önkéntesen veszi igénybe, így az együttműködést ennek megfelelően szükséges kialakítani. Az ellátás tehát nem hatósági feladatellátásra épül, hanem kifejezetten szolgáltató jellegű. Az együttműködés alapja a fiatal felnőttel közösen megfogalmazott és vállalt célok megvalósítása. Az együttműködésben érintett szakemberek mindenkor a fiatal felnőtt érdekeit képviselve végzik szakmai munkájukat.

b) Személyiségi jogok védelmének elve

Az együttműködő szakembereknek a feladatellátásuk során tudomásukra jutott, a fiatal felnőtt, illetve a fiatal felnőtt hozzátartozói és ismerősei személyiségi jogait érintő adatok és tények kezelésére, továbbítására és

nyilvánosságra hozatalára a 2003. évi a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló XLVIII törvényben és a Szociális Munka Etikai Kódexében foglaltak megtartását minden körülmények között biztosítaniuk kell.

c) Egyenlőség elve

Az együttműködő szakemberek a fiatal felnőtt ügyével kötelesek érdemben foglalkozni nemre, faji hovatartozásra, bőrszínre, nemzetiségre, nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozásra, anyanyelvre, fogyatékosagra, egészségi állapotra, vallási-, világnézeti meggyőződésre, politikai vagy más véleményre, családi állapotra, szexuális irányultságra, nemi identitásra, életkorra, társadalmi származásra, vagyoni helyzetre, érdekképviselőhöz való tartozásra, egyéb helyzetre, tulajdonságra, vagy jellemzőre való tekintet nélkül, közvetett vagy közvetlen hátrányos megkülönböztetés mellőzésével.

d) A szociális munka funkciójának elsőbbsége elve

Az utógondozói ellátás keretében végzett szakmai munka alapvetően szociális munka jellegű. Valamennyi, az utógondozói ellátás keretében feladatot ellátó személynek a munkavégzése során a Gyermekevédelmi törvényben és annak végrehajtási rendeleteiben foglaltakat, az adott ellátást nyújtó intézmény Szakmai Programjában, Szervezeti és Működési Szabályzatában rögzítetteket, továbbá a Szociális Munka Etikai Kódexében leírt, az utógondozói ellátásra adaptálható szabályokat maradéktalanul be kell tartania. A jelenleg, illetve korábban ellátott fiatal felnőttel és az ő hozzátartozóikkal polgári jogi jogviszonyt nem lehet létesíteni, így például tőlük pénzt vagy értéktárgyat a szakember el nem fogadhat, nem adhat, adásvételi, csereszerződést sem ingó, sem ingatlan vagyponra nem köthet, tartási, életjáradéki, öröklési szerződés alanya nem lehet.

e) Rendszerszemlélet elve

A fiatal felnőtt problémáit a vele együttműködő szakemberek egységben kezelik. Valódi szakmai válaszokat keresnek együttesen a problémákra, alapelveként tekintik, hogy a fiatal felnőtt saját életével kapcsolatos döntéseit maga hozza meg. A szakemberek ebben a segítő folyamatban a problémák megoldásában kizárólag segítő szerepet vállalhatnak, a hosszú távú megoldások érdekében a természetes szociális kapcsolatokat erősítik, aktiválják és funkcionálisabbá teszik. A fiatal felnőtt önálló életkezdésének támogatásakor csak hosszú távú megoldásokat preferálhatnak. A cselekvés egysége azt is jelenti, hogy az együttműködő szakemberek ugyanazon célok megvalósításában vállalnak szerepet.

3.6. Egyéni esetvitelt meghatározó alapelvek

a) A probléma egyedi megértése

A fiatal felnőttel együttműködő szakemberek elismerik, hogy a kliens problémái egyediek, nem típusokban gondolkoznak. Olyan megoldásokat igyekeznek a fiatal felnőttel együttesen kimunkálni, amelyek a probléma egyedi értelmezésére, elismerésére vonatkoznak. A probléma megértése

és megoldása is kliensközpontú, az egyéni igényeket, kielégítetlen szükségleteket veszi alapul.

b) A partnerség elve

A fiatal felnőtt és a vele együttműködő szakemberek - elsősorban az utógondozó - a partnerség jegyében vállalják a fiatal felnőtt problémáinak a rendezésében való segítségnyújtást. Az egyenrangúság nem formális, hiszen a vállalt együttműködés az önkéntességre épül és a fiatal felnőtt nagykorúsága okán önjogú.

c) A probléma megoldására összpontosítás

A együttműködés során arra kell törekedni, hogy a fiatal felnőtt rövid-, közép- és hosszútávon is jól meg tudja határozni a kívánt változást. A problémát a maga komplexitásában szükséges értelmezni, a beavatkozásnak minden esetben célirányosnak kell lennie. Az egyes problémák esetében olyan megoldást kell választani, amely valóban előre viszi a problémamegoldást.

d) A reális célok kitűzésének elve

Az együttműködési folyamatban végcélok és részcélok kerülnek kitűzésre. A megvalósítás során a cselekvést ezeknek a céloknak az elérése motiválja. A célok eléréséhez közösen szükséges meghatározni a vállalandó feladatok körét, a feladatteljesítéshez szükséges időt, valamint reálisan végig kell gondolni a szükséges feltételeket, ezek esetleges előteremtésének módját. A kitűzött célok a kliens céljai kell, hogy legyenek.

e) A cselekvési kötelezettség elve

A fiatal felnőttel együttműködő szakemberek - elsősorban az utógondozó - kötelesek a probléma hosszú távú megoldásán dolgozni.

f) A pozitivitás elve

A fiatal felnőttel együttműködő szakemberek - elsősorban az utógondozó - törekszenek a pozitívumok, személyes erősségek, meglévő készségek, kompetenciák hangsúlyozására.

g) A hatékonyság elve

A fiatal felnőttel együttműködő szakemberek - elsősorban az utógondozó - munkavégzésük során törekszenek a hatékonyságra, mellőzik azon tevékenységeket, amelyekről nem várható megfelelő eredmény. Ennek előfeltétele, hogy a szakember képes megbecsülni tevékenysége várható következményeit, a hatékonyság várható fokát.

h) A természetesség elve

A szakemberek életszerű gyakorlati helyzetekhez alkalmazkodnak, háttérbe kell szorítani a fiatal felnőttel való együttműködés során a mesterséges szituációkat, fontos az együttműködés során, hogy a kapcsolat természetességre épüljön (természetes beszédstílus, együttműködési időkeret, feladatvállalás, stb.)

i) Az együttműködés elve

A fiatal felnőtt utógondozója tevélegesen keresi mindazokat az együttműködési lehetőségeket, akik segítséget nyújthatnak a fiatal felnőtt önálló életkezdéséhez, problémáinak megoldásához. Különös figyelmet kell fordítani a diszkréció és az információ szükségessége közötti

lehetséges ellentmondásra, a kompetencia és az illetékesség kérdésére, az esetleges szakmai szerepzavarokra.

3.7. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A gyámhivatal a fiatal felnőtt kérelmére, - illetve a gyermek nagykorúságának elérése előtt a gyám (hivatásos gyám) javaslatának figyelembevételével - elrendeli az utógondozói ellátást, ha a gyermek, illetve a fiatal felnőtt átmeneti vagy tartós nevelésbe vétele nagykorúvá válásával szűnt meg, és létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, vagy a nappali oktatás munkarendje szerint, vagy felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytat, vagy szociális bentlakásos intézménybe felvételét várja. Az utógondozói ellátást a fiatal felnőtt, ha létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, a huszonegyedik életévének, a többi esetben a huszonegyedik életévének betöltéséig kérheti. Akkor nem biztosított a fiatal felnőtt létfenntartása, ha a havi jövedelme az öregségi nyugdíj legkisebb összegének háromszorosát nem haladja meg, vagy a nagykorúvá válásának időpontjában a rendelkezésére bocsátott készpénzvagyonának értéke az öregségi nyugdíj legkisebb összegének negyvenszeresét nem haladja meg, feltéve, ha lakhatása saját vagy közeli hozzátartozója lakókörnyezetében nem megoldható. Az otthonteremtési támogatásban részesült fiatal felnőtt utógondozói ellátását a gyámhivatal akkor rendeli el, ha a fiatal felnőtt létfenntartását vagy lakhatását veszélyeztető, rendkívüli élethelyzetbe került.

Az utógondozói ellátás elrendelése előtt a gyámhivatal megkéri az ellátást biztosító nevelőszülő, gyermekotthon, utógondozói otthon befogadó nyilatkozatát vagy a területi gyermekvédelmi szakszolgálat külső férőhelyre vonatkozó nyilatkozatát. A befogadó nyilatkozat megtagadása esetén a gyámhivatal köteles kikérni az intézmény érdekképviselői fórumának véleményét.

Az utógondozói ellátás ismételten elrendelhető, ha az az ellátás oka, hogy a létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, akkor a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltéséig, a többi esetben a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltéséig.

Nincs helye az ismételt elrendelésnek, ha az utógondozói ellátás megszüntetésére a nevelőszülőjével vagy más utógondozói ellátást nyújtóval szemben elfogadhatatlan, az együttélés szabályait súlyosan sértő magatartás tanúsítása, vagy a házirend többszöri súlyos megsértése miatt került sor és az ellátás megszüntetésével az intézmény

érdekképviseleti fóruma is egyetért, és a megszüntető határozat jogerőre emelkedésétől számított egy év még nem telt el.

Az utógondozói ellátásban részesülő, tanintézményben nappali tagozaton tanulmányokat nem folytató munkaképes fiatal felnőtt köteles az állami foglalkoztatási szervvel együttműködni.

Az utógondozói ellátást nyújtó az utógondozói ellátásról szóló gyámhivatali határozat közlésétől számított 10 munkanapon belül megkeresi a gyámhivatalt, és kezdeményezi az ellátás megszüntetését, ha a fiatal felnőtt az ellátást nem veszi igénybe, és ennek okáról nem értesíti az ellátást nyújtót.

Megszűnik az utógondozói ellátás a fiatal felnőttnek az ellátás megszüntetésére vonatkozó bejelentését követő - a házirendben meghatározott - idő elteltével, és ha az ellátás oka, hogy a fiatal felnőtt a létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, akkor a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltésével, minden más esetben a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltésével, illetve a felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytató fiatal felnőtt esetén a tanulmányok befejezésével, de legkésőbb huszonötödik életévének betöltésével.

A gyámhivatal az utógondozói ellátást megszünteti, ha a fiatal felnőtt ellátásának feltételei már nem állnak fenn, ha ellátását szociális bentlakásos intézmény biztosítja, ha a nevelőszülőjével vagy más utógondozói ellátást nyújtóval szemben elfogadhatatlan, az együttélés szabályait súlyosan sértő magatartást tanúsít, és ha a házirendet többször súlyosan megsérti és az ellátás megszüntetésével az intézmény érdek-képviseleti fóruma is egyetért.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- fiatal felnőtt
- család
- utógondozó
- nevelő
- gyermekvédelmi asszisztens
- gyermekfelügyelő
- nevelőszülő
- nevelőszülői tanácsadó
- szakmai vezető (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat)

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A szolgáltatás részletes leírását az utógondozói ellátás biztosítása során megvalósuló szakmai folyamatok általános leírásával kezdjük mind a gyermekotthoni, mind a nevelőszülői ellátásban, majd az együttműködő

szakemberek feladatait határozzuk meg szintén a gyermekotthoni és nevelőszülői ellátásban, ezután pedig az ellátás igénybevételének jogcíme szerint fogalmazzuk meg a szakmai munka tartalmát. Ezt követi egy másik nagyon fontos fejezet, ami a sérülékeny csoportokkal történő együttműködést taglalja az utógondozói ellátás során, majd leírjuk a fiatal felnőttek fejlesztendő készségeit, végezetül pedig az otthonteremtési támogatással kapcsolatos feladatokat határozzuk meg, mint ennek a szolgáltatásnak nagyon fontos elemét.

5.2.1. Az intézményes keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során érvényesülő szakmai folyamatok általános leírása

1. lépés: Jelentkezés

A fiatal felnőtt/gyermek önként kívánja igénybe venni az ellátást, az ellátás biztosításának helyszínétől függetlenül.

A nagykorúvá válás előtt álló gyermeknek célszerű megadni a tájékoztatást nagykorúvá válása előtt legalább fél évvel, ennek eredményeként tud jelentkezni, hogy igénybe kívánja venni ezt az ellátást.

A fiatal felnőttel kapcsolatba lépő szakember a jelentkezési döntéshez szükséges teljes körű információt köteles megadni. Az illetékeséget meghaladó esetben is köteles felvilágosítást, tájékoztatást nyújtani a további segítségnyújtás formáiról, igénybevételük módjáról.

A teljes körű információ magában foglalja:

- az utógondozói ellátásra jogosultság ismertetését,
- az otthonteremtési támogatás igényléséhez szükséges feltételek ismertetését,
- a jogosultságot igazoló dokumentumok körének ismertetését, mint:
  - 30 napnál nem régebbi dátummal ellátott iskolalátogatási igazolás, vagy munkaszerződés, munkáltatói igazolás, vagy egyéb, munkavégzésre irányuló tevékenységet igazoló okirat szükségességét,
  - Munkaügyi Központ által kiadott igazolás a regisztrált munkanélküliségről,
  - beutaló határozat szociális szakellátást biztosító, bentlakásos intézetbe,
- a különböző élethelyzetekhez kapcsolódó ellátás mértékének ismertetését,
- a térítési díjfizetési kötelezettséget, annak mértékét, illetve a megállapítás szempontjainak ismertetését,
- az írásbeli megállapodás formájának, annak szükségességének ismertetését,
- az utógondozóval kötött egyéni együttműködési megállapodás formájának ismertetését,
- intézményes ellátás keretében az ellátást nyújtó szolgáltató általános működési rendjének - házirend - ismertetését (pl.: próbaidő,

vendégfogadás, közös helységek használata, kisállat tartás feltételei, team működés, panaszjog érvényesítése, érdekképviselési fórum),

- az intézményes ellátás során nyilvántartott adatok körét és módját, valamint az ehhez kapcsolódó adatszolgáltatási kötelezettséget.

Amennyiben a jelentkező fiatal felnőtt a megkapott teljes körű információ birtokában a felvételi kérelem mellett dönt:

- Kitölti a jelentkezési lapot.
- Ezt követően megbeszélésre kerül az ún. első interjú időpontja. A szakmai team kompetenciája a felvételtől való döntés, vagy elutasítás.

2. lépés: Az első interjú

Az első interjú a team előtt történik, ahol a fiatal felnőtt előéletének részletesebb megismerése a cél. Az első interjú időpontjára a fiatal felnőtt kézzel írt önéletrajzt készít, mely az eddigi életutat, jelenlegi helyzetet feltáró beszélgetés alapjául szolgál.

Az interjú az alábbi területekre terjed ki:

- a szakellátásba kerülés okai,
- a szakellátás helyszínei, az eltöltött idő,
- családi kapcsolatok, rokoni háló,
- partnerkapcsolatok, baráti kör,
- iskolai pályafutás, végzettségek,
- munkavállalói tapasztalatok, eddigi munkahelyek,
- vagyoni helyzet (családi pótlék, árvaellátás összege, otthonteremtési támogatás, ingó, ingatlanvagyon),
- egészségi állapot, személyiségállapot,
- devianciák: alkohol, drog, bűnöző karrier,
- jelenlegi helyzet, a felvételi kérelem okai, motivációi,
- önálló életvitelhez szükséges készségek, felszerelés,
- jövőbeli tervek.

Az interjú készítője az interjú alapján nyert információkból írásos anyagot készít, melyet a felvételi kérelmek dossziében a többi felvételi dokumentummal együtt elhelyez. Amennyiben a fiatal felnőtt az első interjúra a jelentkezéskor megbeszéltek dokumentumokat nem hozza el, úgy lehetősége van a felvételi kérelem tárgyalásáig azok beszerzését pótolni. A pótlás lehetőségét és a legvégső határidőt a fiatal felnőttel közölni kell.

3. lépés: A felvételi tárgyalás (felvétel vagy elutasítás)

A jelentkező fiatal felnőtt esetgazdája a leendő utógondozó kijelöléséig – elutasítás esetén az elutasítás közléséig – az első interjú készítője.

Az esetgazda feladatai:

- A kérelem tárgyalásra történő előkészítése, a dokumentáció összeállítása
- A felvételi kérelem teamen történő ismertetése
- Hiánypótlás esetén kapcsolattartás a jelentkező fiatal felnőttel

- A dokumentáció leendő utógondozónak történő átadása, illetve a jelentkezés lezárása
- Felvételi tárgyalásra kizárólag hiánytalan felvételi dokumentáció esetében kerülhet sor. A felvételi dokumentáció részei:
  - kitöltött jelentkezési lap,
  - jogosultságot igazoló dokumentum,
  - kézzel írt önéletrajz,
  - első interjú összefoglalója.

A felvételi tárgyalás időpontja az első interjút követő első szavazóképes team. Amennyiben az esedékes teamig a dokumentáció nem hiánytalan, a pótlás határideje a következő teamig meghosszabbítható. Amennyiben a felvételi dokumentáció a meghosszabbított határidő lejártáig sem teljes, úgy a felvételi kérelmet formai okokra hivatkozva el kell utasítani. A felvételi tárgyalást megelőzően a team minden tagja köteles a felvételi dokumentációt megismerni. A team felvételi javaslatát egyszerű szótöbbséggel hozza. A felvételi kérelemről a szakmai vezető - a team javaslatának figyelembevételével - dönt.

Az utógondozó személye egyéni vállalással, illetve megegyezéssel kerül kijelölésre, melyhez szükséges a team egyetértése. Indokolt esetben a szakmai vezető az utógondozó személyét felülbírálhatja, a jelentkező fiatal felnőtt részére saját hatáskörben utógondozót rendelhet.

Elutasított felvételi kérelem esetében az esetgazda a felvételi kérelemre rávezeti az elutasítás tényét és annak okait, és a teljes felvételi dokumentációt elhelyezi az elutasított felvételi kérelmek dossziében. Az ellátást kérelmező fiatal, a döntés ellen az érdekképviseleti fórumhoz fordulhat.

A team döntésének közlése és képvisellete annak a team tagnak a kötelessége, akitől a fiatal felnőtt az információkat kapta. A felvételi döntést a fiatal felnőtt részére írásban át kell adni a megfelelő formanyomtatványon (Kérelem és felvételi adatlap – ld. Melléklet).

4. lépés: A férőhely elfoglalásának rendje - a befogadás

A felvételi döntést, az elutasításnál megfogalmazottakkal egyezően kell a fiatal felnőtt tudomására hozni, azzal a megkötéssel, hogy az értesítésnek a férőhely elfoglalásának végső határidejét is tartalmaznia kell. Amennyiben a férőhely elfoglalásnak határidőre nem tesz eleget, a felvételi döntés érvényét veszíti. A döntést követő esetvétel a kijelölt utógondozó feladata. A beköltözés, a férőhely elfoglalásának a megszervezése is a feladatai közé tartozik. A férőhely elfoglalását követően egyeztetni a klienssel a próbaidő időtartamát, feltételeit. (Próbaidő kizárólag abban az esetben fordul elő, ha a fiatal felnőtt önálló utógondozói otthonba kerül.) Előkészíti az iratanyagot az utógondozói ellátás elrendelésének kezdeményezéséhez, ezen belül:

- tájékozik az illetékes gyámhivataltól,
- beszerzi a fiatal felnőtt kitöltött – illetékes gyámhivatalhoz címzett – kérelmét, csatolja a jogosultságról szóló igazolást,
- beszerzi a befogadó nyilatkozatot,

- szükség esetén beszerzi a volt gyám támogató javaslatát,
- az összeállított iratanyagot átadja a szakmai adminisztrációt végző munkatársnak további ügyintézés (iktatás, postázás) céljából,
- a beutaló határozat megérkezéséig folyamatos kapcsolatot tart az illetékes gyámhivatallal,
- érvényben lévő utógondozói ellátás módosítása, valamint frissen önjogúvá váló, előző gondozási helyről érkező fiatal felnőtt esetében a leendő utógondozó köteles egyeztetni a módosítás/elrendelés lépéseit, és a feladatmegosztást az előző gondozási hely utógondozójával.

5. lépés: Az utógondozói ellátásban folytatott egyéni esetvitel keretében a megállapodások előkészítése

A férőhely elfoglalását követő egy hónap a fiatal felnőtt és az utógondozó, valamint az ellátási hely működési sajátosságai megismerésének időszaka, melyet a fiatal felnőtt - külső férőhelyre történő befogadás esetében is - a felvételt tárgyaló teamen egyeztetett férőhelyen tölt el.

Az utógondozó feladatai ezen időszak alatt:

- A fiatal felnőtt élethelyzetének megfelelően javaslatot tesz az ellátás mértékére, javaslatát az – a befogadást követő - első team elé terjeszti.
- Javaslatot tesz az ellátásnyújtóval kötött szerződés (továbbiakban intézményi megállapodás) és mellékletei tartalmára, részt vesz a megállapodás megkötésének előkészítésében
- Előző gondozási helyről befogadott fiatal felnőtt esetén egyeztetni az előző gondozási hely utógondozójával az esedékes ellátmány megosztását. Teljes körű ellátás esetén az intézmények közötti megosztást tételesen egyeztetni kell. Ha ez akadályba ütközik, úgy haladéktalanul köteles jelezni ezt a saját intézményvezetője felé.
- Év közben érkező, előző gondozási helyén teljes körű ellátott esetében bekéri az előző gondozási helyen vezetett ruházati nyilvántartás-karton, zsebpénz nyilvántartás hiteles másolatát.
- Beszerzi a fiatal felnőtt jövedelemnyilatkozatát, eljuttatja az intézmény vezetőjéhez a térítési díj megállapítása céljából.
- A térítési díj megállapítása az intézményi Térítési díj Szabályzatban rögzítettek szerint történik.
- A térítési díj megállapodását követően – a fiatal felnőttel közösen - elkészíti az egyéni együttműködési megállapodás tervezetét, és legkésőbb a próbaidő lejártáig a team elé terjeszti.

6. lépés: Az utógondozói ellátásban folytatott egyéni esetvitel keretében az egyéni együttműködési megállapodás megkötése

Az egyéni együttműködési megállapodás a fiatal felnőttel folytatott utógondozói munka kerete. Az egyéni együttműködési megállapodás célja az utógondozói ellátás keretében folytatott segítő tevékenység tervezetőségének, nyomon követhetőségének, értékelhetőségének,

valamint a fiatal felnőtt önjogúságának, egyéni felelősségvállalásának biztosítása.

Az egyéni együttműködési megállapodás elkészítése, működtetése az utógondozó munkaköri kötelessége. Az egyéni együttműködési megállapodás elkészítésében, működtetésében való közreműködés, együttműködés az utógondozói ellátás biztosításának feltétele. Az egyéni együttműködési megállapodás elkészítése, működtetése során a szociális munka szakmai minimumai az irányadóak. Az egyéni együttműködési megállapodás időtartamának alkalmazkodnia kell a fiatal felnőtt tervezési, belátási képességéhez, személyiségállapotához, és alapvetően 6 hónapos időintervallumra szól. Az egyéni együttműködési megállapodás módosítható és hosszabbítható. Az egyéni együttműködési megállapodásnak naprakészen kell tükröznie a fiatal felnőtt aktuális élethelyzetét, minden élethelyzetet érintő lényeges változás esetén annak módosítása szükséges. Szükség szerint, de legkésőbb a megállapodás határideje lejártakor a team a megállapodásban foglaltak megvalósulását, a további terveket véleményezi.

Legkésőbb a határidő lejártát követő első teamig bezárólag az utógondozó saját értékelését és a további terveket a team elé terjeszteni.

A megállapodás szakmailag elfogadhatatlan, amennyiben:

- A megállapodás hiányos, egyoldalú,
- Teljesítése bármelyik félre aránytalanul nagy terhet ró
- Teljesítése a fiatal felnőtt részéről – személyiségállapota, képességei, készségei alapján – elvárhatatlan

Az egyéni együttműködési megállapodás keretében meg kell állapodni a következőkben:

- A találkozások rendszerességében, gyakoriságában és módjában. Így különösen a külső férőhelyen (kollégium, intézményi külső férőhely, átmeneti, illetve tartósan távollevő) tartózkodó fiatal felnőttel történő rendszeres kapcsolattartás módjában, gyakoriságában.
- Az utógondozói ellátásból adódó kötelezettségek teljesítésének módjában, a nyomon követés formájában. Így különösen a tanulmányokat folytató fiatal felnőtt esetében az utógondozó iskolával történő kapcsolattartásának módjában, gyakoriságában. Gyakorlati helyen munkát végző, gyakorlatot teljesítő fiatal felnőtt esetében az utógondozó gyakorlati hellyel történő kapcsolattartásának módjában, gyakoriságában. Munkavállaló, jövedelemmel rendelkező fiatal felnőtt esetében az előtakarékosság módjában, mértékében, nyomon követésének módjában, gyakoriságában.
- Térítési díj fizetésére kötelezett fiatal felnőtt esetében a térítési díj befizetés nyomon követésének módjában.
- Az ellátmány – különösen a ruházati támogatás – felhasználás nyomon követésének módjában.
- Meglévő ingó/ingatlan vagyon esetében a vagyon megőrzésének, védelmének módjában.
- A fiatal felnőtt által igénybe vehető segítő- és egyéb szolgáltatások igénybevételének módjában.

- Az utógondozó által biztosított önálló életvitel kialakítását, továbblépést, önálló lakhatás megteremtését célzó segítségnyújtás mértékében, formájában.
- Minden olyan lényeges kérdésben, melyet bármelyik fél – akár az utógondozói ellátás fenntartása, akár, az önálló életvitel kialakítása, önálló lakhatás megteremtése céljából – szükségesnek tart.
- A megállapodás módosításának, értékelésének módjában.

7. lépés: Az utógondozói ellátásban folytatott egyéni esetvitel keretében az egyéni esetdosszié vezetése, dokumentálás (folyamatos feladat)

Az utógondozó egyéni esetmunkájáról - általa választott formában - esetnaplót vezet, melyből az egyéni esetvitel lépései, a fiatal felnőttel folytatott segítő tevékenység nyomon követhető.

Az egyéni esetdosszié a következőket tartalmazza:

- kitöltött adatlap,
- a felvételi dokumentáció másolata,
- a gyámhivatali határozatok másolatai,
- a fiatal felnőtt személyi azonosító igazolványának másolata,
- iskolai végzettségét igazoló okiratainak másolata,
- szükség szerint egészségi állapotát, személyiségállapotát tükröző szakvélemények, zárójelentések másolata,
- vagyoni helyzetét tükröző dokumentumok, iratok másolata,
- az előtörténet dokumentumainak másolata (a fiatal felnőtt beleegyezésével),
- az utógondozói ellátásra való jogosultság igazolásának másolatai,
- az egyéni együttműködési megállapodások,
- a gyámhivatal felé benyújtott utógondozói jelentések másolatai,
- intézményes keretek közötti ellátás esetén házirendszértések, együttműködési hiányosságok következményeként keletkező intézményi dokumentumok (írásbeli figyelmeztetések, határozatok),
- minden olyan irat, amely az utógondozói ellátás ideje alatt – az utógondozói ellátással összefüggésben – keletkezik, illetve a fiatal felnőtt élethelyzetének változásait tükrözi,
- az utógondozói ellátás, az egyéni esetvitel lezárásának, értékelésének a dokumentumai.

Az egyéni esetdosszié kezelése során az adatkezelés szabályait, a titoktartás kötelezettségét be kell tartani. Az egyéni esetdossziékat úgy kell tárolni, hogy illetéktelen személy hozzá ne férhessen, a tárolási hely területéről kivinni nem lehet, az egyéni esetdossziéból oda elhelyezett iratot eltávolítani nem lehet, az egyéni esetdossziéból nyert információt illetéktelenül, illetve a fiatal felnőtt tudomása és beleegyezése nélkül felhasználni nem lehet. Ez utóbbi alól kivétel, ha az információ elhallgatása a fiatal felnőtt egészségi vagy pszichés állapotára nézve súlyosan veszélyeztető, vagy visszafordíthatatlan következményekkel járna.

8. lépés: Az utógondozói ellátás ideje alatt nyújtott szakmai segítség

Az utógondozói ellátás elsősorban a felnőtt szerepek gyakorlásának ideje és színtere. *Az utógondozói ellátás alatt – különösen a maximálisan kihasznált ellátási idő alatt - a fiatal felnőttnek meg kell tapasztalnia, és az utógondozónak elő kell segítenie a következőket:*

- felelős döntéshozás,
- a saját döntés következményeinek felvállalása,
- a saját életminőségért való felelősség gyakorlása,
- a rövid-, közép- és hosszú távú tervezés módja, gyakorlása,
- a felnőtt kapcsolatok működése, felelőssége,
- tanulmányok folytatása esetén a tanulmányokért való felelősség,
- munkavállalói szerepek működése, felelőssége,
- állampolgári szerepek - jogok és kötelességek vonatkozásában - gyakorlása,
- hatékony, szocializált érdekérvényesítés módjai, gyakorlása,
- felnőtt-felnőtt kommunikáció gyakorlása.

Az egyéni esetvitel alatt az egyes főbb feladatok a következők:

- információgyűjtés az élethelyzetről, az élethelyzet folyamatos monitorozása,
- rövid távú célok elérése érdekében feladatellátás, ehhez utógondozói segítségnyújtás,
- közép- és hosszú távú célok kidolgozása, a megvalósítás végiggondolása, feladatellátás utógondozói segítségnyújtással,
- külső ügyintézés keretében kapcsolat a természetes támogatórendszerrel, külső szolgáltatókkal,
- jövedelmi helyzet monitorozása, egyéni gazdálkodás (előtakarékosság) megtervezése, nyomon követése,
- egyéni megsegítés: terápia keretében készségfejlesztés, konfliktuskezelés, mediáció, külső szolgáltatók bevonása igény szerint, egészségügyi ellátás megszervezése,
- otthonteremtés: jogosultság feltérképezése, pénzügyi-szakmai terv kidolgozása a realitásokhoz mérten, segítségnyújtás a támogatás felhasználásában és az elszámolásban,
- a folyamat lezárását követő végső értékelés: hatékonyság értékelése, az esetleges további gondozási szükséglethez mérten a segítségnyújtási formák számbavétele.

Az utógondozó a szakmai segítséget elsősorban az alábbi tevékenységeken keresztül biztosítja:

- Rendszeres konzultáció, fogadói idő biztosítása.
- Információhoz való hozzájutás biztosítása.
- A kliens tevékenységének nyomon követése, az együttműködés céljainak megvalósulása szempontjából értékelés, visszajelzés biztosítása.
- A kliens figyelmének felhívása a különböző szaksegítségek, szolgáltatások igénybevételeének lehetőségére, módjaira.
- Szükség esetén megfelelő szaksegítség igénybevételeének megszervezése.

- A kliens érdekében a különböző intézmények, hivatalok - különösen az illetékes gyámhivatal - képviselőivel, munkatársaival való együttműködés.
- A kliens érdekében társintézmények és más segítő szakmák képviselőivel való együttműködés.
- A kliens figyelmének felhívása a különböző támogatási formák igénybevételének lehetőségére, módjára, a szervezésben és bonyolításban segítség biztosítása, különösen a pénzbeli ellátások, (családi pótlék, árvaellátás, stb.) pályázati források, ösztöndíjak, egyszeri támogatások, otthonteremtési támogatás, lakás-, lakhatást célzó pályázatok esetében.
- Konfliktus esetén segít a konfliktus okainak feltárásában, mediációt biztosít, illetve szervez, hatékony, szocializált konfliktusmegoldó stratégiákat közvetít.
- Az eddigi életút alatt felhalmozódott szocializációs hátrányok feltárása, leküzdése érdekében fontos feladata a kialakult devianciák okainak feltérképezése, a társadalmi beilleszkedést zavaró/akadályozó viselkedésformák megváltoztatása az újabb devianciák kialakulásának megelőzése érdekében.
- Feladata a pszichoszociális egészség kialakításában és fenntartásában való segítségnyújtás, a témában tanácsadás biztosítása.
- A képességekhez mért legmagasabb iskolai végzettség megszerzése, illetve a legelőnyösebb, legális munkaerő-piaci pozíció megszerzése érdekében motiváció nyújtás.
- Részt vállal a törvényesen biztosított - pénzbeli, természetbeli, pályázati - támogatási formák elérésében.
- Az önálló, képességekhez mért, maximális életminőség kialakítása érdekében tanácsadást biztosít.
- Cél az ellátási formáról való mielőbbi leválás, támogatás a független élet, az önálló lakhatás elérése érdekében.

9. lépés: Elbocsátás, az egyéni esetvitel lezárása, értékelése

Az utógondozó az utógondozói ellátás eredményéről a gyámhivatalnak végbeszámolót készít. Összeállítja a megszüntetés iránti kérelmet és benyújtja az illetékes gyámhivatalnak.

A dokumentáció részei:

- megszüntetés iránti kérelem,
- fegyelmi tárgyalás esetén a jegyzőkönyvek és a fegyelmi határozat
- sorozatos házirendszértés esetében az írásbeli figyelmeztetések és egyéb házirendbe foglalt szankciók értesítései,
- elfogadhatatlan magatartás esetében a kifogásolt viselkedést, kommunikációt tanúsító feljegyzések, jegyzőkönyvek,
- együttműködés hiánya esetében az együttműködési megállapodás, felszólítások,
- befogadó nyilatkozat visszavonása,
- utógondozói végbeszámoló.

Utógondozói ellátás megszűnése:

Utógondozói ellátásának megszüntetését a fiatal felnőtt a gyámhivatalhoz címzett kérelem formájában bármikor kérheti. A kérelemnek a szüntetés kívánt dátumát és az indoklást tartalmaznia kell.

Az utógondozó a befogadó nyilatkozat visszavonását a teamen keresztül kezdeményezheti. A befogadó nyilatkozat visszavonására a team szavazással tesz javaslatot. Az utógondozó köteles utógondozói végelszámolást készíteni.

Az ellátás megszűnésének oka lehet az ellátás törvényi feltételeinek hiánya. Ebben az esetben is utógondozói végbeszámoló készül és a befogadó nyilatkozat visszavonásra kerül.

A távozás történhet fegyelmi határozattal is súlyos házirendsértés esetén. Rendkívüli esemény esetében a történeteket, és az érintettek felelősségét fegyelmi eljárás keretében kell vizsgálni.

Az egyéni esetvitel lezárása és értékelése az elbocsátás folyamatában, az utógondozói végbeszámoló tervezetének ismertetésével és értékelésével egy időben a teamen történik.

5.2.2. Utógondozói ellátás előkészítése és menete nevelőszülőnél biztosított férőhelyen

1. lépés: Az előkészítés menete

A fiatal nagykorúvá válása előtt 3 hónappal megbeszélést tartanak azt utógondozói ellátás feltételeiről, a felterjesztés menetéről. Résztvevők: a nevelőszülői tanácsadó, a fiatal és a nevelőszülő.

Ha a fiatal jogosult az ellátásra és a nevelőszülőjénél kéri annak igénybevételét, akkor a nevelőszülői tanácsadó tájékoztatja a szükséges dokumentumok beszerzéséről. A nevelőszülői tanácsadó a felterjesztéshez szükséges dokumentumokat előkészíti, mint:

- befogadó nyilatkozat,
- a fiatal kérelme,
- a fiatal helyzetéről szóló igazolás (pl. iskolalátogatási igazolás, munkáltatói igazolás, stb.),
- a gyám javaslata,
- a területi gyermekvédelmi szakszolgálat felterjesztése, amely tartalmazza a javasolt utógondozó személyét is.

2. lépés: Az ellátás elrendeléséhez kapcsolódó ügyintézés

A gyámhivatal a benyújtott dokumentumok alapján meghozza határozatát az utógondozói ellátásról, és értesíti az összes érintettet a határozat tartalmáról. Az utógondozói ellátást elrendelő határozat átvétele és a nevelőszülőtől kapott tájékoztatás után a nevelőszülői tanácsadó, mint utógondozó befogadási értesítést küld a területi gyermekvédelmi szakszolgálat nyilvántartás számára.

A nevelőszülői tanácsadó, mint utógondozó:

- Előkészíti a háromoldalú megállapodást.
- Begyűjti a térítési díj megállapításához szükséges iratokat.

- Elkészíti a személyi térítési díj összegéről szóló értesítést, és azt átveteti a gondozottal.

A fiatal:

- Aláírásával nyilatkozik a háromoldalú megállapodásban foglaltak elfogadásáról.
- A személyi térítési díj megállapításához beszerzi a szükséges igazolásokat.
- Kitölti a jövedelemnyilatkozatot.

A nevelőszülő, mint befogadó:

- Nevelőszülői tanácsadóján keresztül tájékoztatja a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot a fiatal befogadásáról.
- Közreműködik az együttélés szabályainak közös kialakításában.
- Aláírásával nyilatkozik a háromoldalú megállapodásban foglaltak elfogadásáról.

3. lépés: Az utógondozás menete

A nevelőszülői tanácsadó, mint utógondozó feladata:

- Havonta meglátogatja az utógondozottat, és hetente fogadóórát biztosít.
- Életvezetési tanácsokkal segíti a fiatal önálló életkezdését.
- Félévente tájékoztatja a gyámhivatalt az utógondozói ellátás eredményességéről és a fiatal együttműködéséről.
- Segítséget nyújt az otthonteremtési támogatás igényléséhez, a szükséges iratok beszerzéséhez.

A fiatal feladata:

- Együttműködik befogadójával és utógondozójával.
- Betartja az együttélés szabályait, a háromoldalú megállapodásban foglaltakat.
- Tanulmányait legjobb tudása szerint folytatja.
- 15 napon belül jelenti utógondozójának, ha életkörülményeiben olyan változás állt be, amely az ellátás módosítását vonhatja maga után, vagy ha az utógondozói ellátást nem kívánja igénybe venni.
- Időben befizeti a megállapított személyi térítési díjat.
- Takarékoskodik önálló életkezdésének elősegítése érdekében.

A nevelőszülő, mint befogadó feladata:

- Teljes körű utógondozói ellátást biztosít a fiatalnak.
- Segíti önálló életkezdését, a megfelelő iskola, munkahely kiválasztását.
- 15 napon belül jelenti a területi gyermekvédelmi szakszolgálat felé, ha az utógondozott életkörülményeiben olyan változás állt be, amely az ellátás módosítását vonhatja maga után, vagy ha a fiatal az utógondozói ellátást nem veszi igénybe.
- Jelzi, ha az utógondozott elfogadhatatlan magatartást tanúsít, megsérti az együttélés szabályait.

5.2.3. Intézményes keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során együttműködő szakemberek feladatai

1) Szakmai team fő feladatai:

- felvételi beszélgetés során a fiatal felnőtt előéletének részletező feltárása,
- felvételi kérelemről való döntéshozás,
- utógondozó személyéről való javaslattétel,
- megállapodások véleményezése,
- ellátás mértékének véleményezése,
- szakmai kontroll,
- munkaértekezleten való részvétel,
- problémamegoldó és ellenőrző esetmegbeszélés folytatása,
- szabadidős programok szervezése,
- tematikus csoportfoglalkozások megszervezése,
- pályázatírásban való részvétel.

2) Intézményvezető/szakmai vezető fő feladatai:

- befogadó nyilatkozat kiadása és visszavonása,
- intézményi megállapodás jóváhagyása,
- térítési díj megállapítása,
- utógondozó kijelölése,
- férőhely kijelölése,
- ellátás mértékének jóváhagyása,
- adatszolgáltatás, gondozási nap nyilvántartás,
- információközvetítés,
- fegyelmi eljárás kezdeményezése,
- munkaidő szervezés: beosztás, távollét, helyettesítés,
- team munka koordinálása, vezetői feladatok ellátása, vezetői ellenőrzés.

3) Utógondozó fő feladatai:

- élethelyzet folyamatos monitorozása, egyéni esetkezelés folytatása,
- térítési díj megállapításához szükséges iratok begyűjtése, az ellátás mértékének megállapításához szükséges információk begyűjtése,
- háromoldalú megállapodás előkészítése,
- rövid távú célok kitűzése a fiatal felnőttel,
- gondozási stratégia kialakítása, a tervben foglaltak folyamatos kiértékelése,
- együttműködési megállapodás,
- esetdosszié, esetnapló vezetése,
- külső ügyintézés esetén terepnapló vezetése,
- jövedelmi helyzet vizsgálata, gazdálkodási stratégia (előtakarékoság) megvitatása,
- egyéni segítség, terápia megszervezése,
- otthonteremtési támogatás igénylésének segítése, felhasználásban, elszámolásban való szakmai segítségnyújtás, szükséges iratok beszerzésében való segítségnyújtás,
- gyámhivatali jelentések elkészítése, félévente tájékoztatás az utógondozói ellátás eredményességéről,

- ellátás megszüntetés kezdeményezése együttműködés hiánya miatt,
  - értékelés, lezárás.
- 4) területi gyermekvédelmi szakszolgálat fő feladatai:
- gondozási nap nyilvántartása,
  - iratok iktatása, kezelése, rendezése,
  - információk nyújtása, igazolások kiadása,
  - szakemberek biztosítása a segítő folyamatban, mint: jogász, ügyvéd, pszichológus, pszichiáter.
- 5) Gyámhivatal fő feladatai:
- határozathozatal az ellátás idejéről és mértékéről,
  - érintettek értesítése a határozat tartalmáról,
  - az ellátás jogszerűségének félévente történő ellenőrzése,
  - ellátás módosítása, megszüntetése,
  - otthonteremtési támogatásról való döntés, a támogatás jogszerű felhasználásának ellenőrzése,
  - utógondozói jelentések befogadása.
- 6) Vagyonkezelő iroda fő feladata:
- végszámadás elkészítése.
- 7) Érdekvédelmi fórum főbb feladatai:
- sikertelen problémamegoldás vagy fegyelmi ügy esetén a fiatal felnőtt érdekeinek képviselete,
  - az ellátási hely érdekeinek a képviselete,
  - információnyújtás a gyámhivatal felé,
  - ellátási kérelem elutasításának véleményezése,
  - befogadó nyilatkozat visszavonásának véleményezése,
  - közösségi programok biztosítása.
- 8) Együttműködő szervezetek köre:
- korábbi gondozási hely (pl.: nevelőszülő, gyermekotthon),
  - munkaügyi központ,
  - egészségügyi alap- és szakellátás intézményei, szolgáltatói,
  - oktatási intézmények,
  - szociális alap- és szakellátás intézményei, szolgáltatói,
  - civil szervezet.

5.2.4. Nevelőszülői keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során együttműködő szakemberek feladatai

- 1) Nevelőszülői szolgálat, mint szakmai team feladatai:
- problémamegoldó esetmegbeszélés, munkaértekezlet tartása,
  - utógondozói ellátottak életét érintő problémák felvetése,
  - dokumentációk időszakos ellenőrzése,
  - információk biztosítása pályázati lehetőségekről, különféle csoportfoglalkozásokról, szabadidős programokról.
- 2) Nevelőszülői tanácsadó, mint utógondozó feladatai:
- életvezetési tanácsokkal segíti a fiatal önálló életkezdését,
  - segítséget nyújt az otthonteremtési támogatás igényléséhez, a szükséges iratok beszerzéséhez.

- 3) Nevelőszülő, mint ellátást nyújtó feladatai:
  - Teljes körű utógondozói ellátást biztosít a fiatalnak.
- 4) területi gyermekvédelmi szakszolgálat fő feladatai:
  - gondozási nap nyilvántartása,
  - iratok iktatása, kezelése, rendezése,
  - információk nyújtása, igazolások kiadása,
  - szakemberek biztosítása a segítő folyamatban, mint: jogász, ügyvéd, pszichológus, pszichiáter.
- 5) Gyámhivatal fő feladatai:
  - határozathozatal az ellátás idejéről és mértékéről,
  - érintettek értesítése a határozat tartalmáról.
  - az ellátás jogszerűségének félévente történő ellenőrzése,
  - ellátás módosítása, megszüntetése,
  - otthonteremtési támogatásról való döntés, a támogatás jogszerű felhasználásának ellenőrzése.
  - Utógondozói jelentések befogadása
- 6) Vagyonkezelő iroda fő feladata:
  - Végszámadás elkészítése.
- 7) Együttműködő szervezetek köre:
  - munkaügyi központ,
  - egészségügyi alap- és szakellátás intézményei, szolgáltatói,
  - oktatási intézmények,
  - szociális alap- és szakellátás intézményei, szolgáltatói,
  - civil szervezet.

5.2.5. A szakmai munka bemutatása az utógondozói ellátás igénybevételének jogcíme mentén

5.2.5.1. Tanulmányokat folytatató fiatal felnőttekkel való együttműködés

A gyermekvédelmi szakellátásban önjogúvá váló fiatalok iskolai pályafutásukat tekintve korosztályukhoz képest jelentős lemaradást mutatnak, mind a korosztályi átlagnak megfelelő iskolai végzettség, mind pedig folyó tanulmányok sikeressége szempontjából.

Pályaismeret, pályaorientáció kérdésében – a szakellátásba kerülést megelőző veszélyeztetettségük, és intézményi szocializációjuk következtében is – ismereteik hiányosak, adott esetben irreálisak, pályaválasztásuk az esetek jelentős részében nem kellően megalapozott, kevésbé szolgálja a munkaerő-piaci bevalást megalapozó, hosszútávon az önálló életvitelt elősegítő jövedelem eléréséhez szükséges iskolai végzettség megszerzését.

Azon csoport, melynek tagjai a Gyermekvédelmi törvény. 93§. (1) b. pontja alapján veszik igénybe az utógondozói ellátást, iskoláztatáshoz kapcsolódó élethelyzetük alapján, és a pályaválasztás folyamatát tekintve, igen heterogénnek mondhatóak.

A velük való utógondozói tevékenység szempontjából az alábbi jellemző alcsoportokat célszerű megkülönböztetni:

- alapfokú tanulmányaikat éppen befejezők, a szakmaszerző képzések felkészítő/felzárkóztató évfolyamaikra (9.-10.) osztály járnak, a tényleges pályaválasztás előtt, vagy annak folyamatában állnak,
- az elsődleges pályaválasztási folyamat lezárult, a közoktatási rendszerben első szakmaszerző képzésben tanulnak,
- érettségit (is) adó képzésben tanulnak, pályaválasztásuk a képzés folyamán módosulhat,
- pályamódosítók: meglévő végzettségükkel elégedetlenek, és/vagy a megszerzett képesítés nem biztosít érvényesülési lehetőséget a munkaerő-piacon,
- felsőfokú képzésben, nappali tagozaton tanulmányokat folytatók, a pályaválasztás folyamata lezártnak tekinthető.

A fenti, jellemző csoportokon belül a közoktatási rendszerben érvényesíthető, speciális nevelési igénnyel (továbbiakban: SNI) rendelkezőkkel való utógondozói együttműködés további speciális szempontok érvényesítését teszi szükségessé.

A nappali tagozatos tanulói jogviszony fennállása esetében, minden csoportja jellemző utógondozói feladatok:

- Hatékony szakmaközi együttműködés kialakítása a képzőintézmény szakembereivel, elsősorban az osztályfőnökkel, amennyiben lehetséges az iskolai szociális munkással, gyermekvédelmi felelőssel.
- A tanulói/hallgatói jogviszonyhoz kapcsolódó pénzügyi és természetbeni támogatások igénybe vételéhez szükséges összes körülmény, tény feltérképezése, hatékony segítségnyújtás a kliensnek, hogy a számára biztosítható támogatásokhoz időben, önjogúan hozzájusson (pl.: családi pótlék, árvajáradék, ösztöndíj, ingyenes tankönyvtámogatás, étkezési kedvezmény, szakképzés esetében a tanulói szerződés és/vagy a Munka Törvénykönyve által biztosított támogatási formák, kedvezmények).
- A fiatal felnőtt jövedelemnyilatkozata alapján - fentieket is tartalmazó - összes jövedelem ésszerű felhasználásában való tanácsadás, támogatás.
- A fiatal felnőtt egyéni tanulási stílusának megismerése, ennek alapján hatékony, egyéni tanulási stratégia kialakításában való közreműködés, szükség esetén külső szakemberek bevonásával.
- A fiatal felnőtt saját tanulmányi előmeneteléért, iskolai sikerességéért, tanulmányi kötelezettség teljesítéséért való egyéni felelősségének elmélyítése, az egyéni felelősségből következő tevékenységek megjelenítése, a tevékenység elmulasztása következményeinek megjelenítése és visszatükrözése.
- A tanulói jogviszonnyal kapcsolatos felelős egyéni döntések meghozatalának elősegítése, a döntések rövid/közép/hosszú távú következményeinek felismertetése.
- A fiatal felnőtt saját anyagi erőforrásainak bevonása a tanulmányok folytatásának költségeibe, a fokozatosság elvét követve.

- Az SNI önjogúként való érvényesíthetőségének feltérképezése, a felülvizsgálatot célzó szakértői vizsgálat megszervezésében való részvétel támogatása és segítése, szükség szerint külső szakember, vagy ha a fiatal felnőtt a közoktatás rendszerének pedagógiai szakszolgálatának igénybevételére nem jogosult, külső szakértő bevonásával.
- A tanulói/hallgatói jogviszony működtetésével párhuzamosan elengedhetetlen, hogy a fiatal felnőtt még az ellátás idején belül munkavállalói tapasztalatokat is szerezzon, amennyiben nem szerez végzettséget 21. életéve betöltése előtt. A munkavállalás lehetőségeinek feltárása, a foglalkoztatás elősegítése, a munkatapasztalatok feldolgozásának támogatása kiemelt feladat.

Az al csoportok jellemzőiből adódó utógondozói feladatok:

- Az elsődleges pályaválasztás előtt, vagy annak folyamatában állók, számottevően „túlkorosak”, iskolai pályafutásuk eddig jelentős kudarcokkal terhelt, tanulási motivációjuk bizonytalan. Pályaismeretük bővítése, reális pályaválasztásuk elősegítése kiemelt feladat, a tanulási motiváció folyamatos erősítése mellett. Pályaválasztási szakemberrel való együttműködés a legtöbb esetben indokolt. A hátrányt kompenzáló, alternatív pedagógiai módszerekkel oktató, esélyt adó iskolák feltérképezésében való segítségnyújtás, támogatás elengedhetetlen.
- A szakképzésben résztvevők esetében kiemelt feladat a munkatapasztalatokat, gyakorlati képzést biztosító gyakorlati hellyel való célzott együttműködés, szükség esetén a gyakorlati hely kiválasztásának elősegítése, a gyakorlati hely módosításakor a lehetséges gyakorlati helyek feltérképezésében nyújtott támogatás. A gyakorlati képzést biztosítóval kötött tanulószerveződés a munkavállalás előkészítése. Célzottan fontos, a gyakorlati oktatás során a tanulót megillető jogok és kötelezettségek értelmezésében nyújtott segítség és támogatás, a szerződés tartalmán keresztül.
- Az érettségire való felkészülés mellett kiemelt feladat a további életpálya, illetve érettségít követő pályaválasztásra történő felkészítés: érettségire épülő szakképesítés megszerzésére irányuló további tanulói jogviszony létesítése, illetve felsőfokú tanulmányok folytatására történő felkészítés, tehetséggondozás. A gimnáziumi életvilágba történő beilleszkedés elősegítése, az esetleges szocializációs hátrányokból adódó konfliktusforrások azonosítása, kezelésükre megfelelő stratégiák kidolgozása. A tanulási motiváció, egyéni képességeknek megfelelő tanulási sikeresség erősítése érdekében célszerű az iskolai sikerességre épülő pályázati lehetőségek (pl.: tanulmányi ösztöndíj pályázatok) feltérképezése és mobilizálása.
- Pályamódosítás esetében a módosítás lehetőségét erősen determinálja a kliens életkora, az utógondozói ellátás igénybevehetőségének feltétele, hogy a módosítás a közoktatási

rendszeren belüli képzési lehetőségek igénybevételel történjék. Kiemelt feladat a pályamódosítás (második szakképesítés) pénzügyi forrásainak feltérképezése egyrészt a fiatal saját forrásain belül, másrészt a pályázható erőforrások vonatkozásában. Az elsődleges pályaválasztási kudarc okainak, tanulságainak megjelenítése, az önbizalom erősítése, a képessé tevés a változtatásra alapvető fontosságú az újabb képzés sikeressége érdekében.

- Hallgatói jogviszonnyal rendelkezők esetében elengedhetetlen az intézményes ellátásról való mielőbbi leválás elősegítése, akkor is, ha ezen élethelyzet alapján jogosult a fiatal felnőtt a leghosszabb ideig (25 éves korig) az ellátásra. A maximálisan kihasznált ellátási idő alatt célszerű mielőbb az ellátást külső helyszínen, kollégiumi férőhelyen biztosítani. Kiemelt annak elősegítése, hogy a fiatal felnőtt az egyetemi/főiskolai szubkultúrát mielőbb magáénak tekintse, kortárskapcsolatai ellátórendszeren belüli túlsúlya – adott esetben kizárólagossága – lazuljon, illetve átstrukturálódjon. Az utógondozónak szoros együttműködést kell kiépíteni a Hallgatói Önkormányzatokon belül működtetett kortárssegítő (mentor) rendszerrel. Az internetalapú információgyűjtés és tanulási stratégia kialakításának elősegítése elengedhetetlen. A hallgatói jogviszony egyértelműen az önjogúságra és a tanulmányokért vállalt egyéni felelősségre épít. A saját tanulmányok szervezése, az idő hatékony strukturálása, a kreditrendszeren belüli reális teljesítmény-vállalás támogatása, elősegítése kiemelt feladat.

5.2.5.2. Önálló létfenntartásukat biztosítani nem tudó (dolgozó és munkát kereső) fiatal felnőttekkel való együttműködés

A munkanélküli utógondozói ellátottak önálló életlehetősége és az ezzel járó felnőtté válása, valamint az ehhez kapcsolódó társadalmi státuszuk átalakulása válik nehezzé a munkanélküliség miatt. Az utógondozói ellátottak a munka világába történő eredményes integrálása létfontosságú a fiatalok, valamint saját életük, egészségük és jóllétük alakulásának szempontjából.

A fiatal felnőttek helyzetét nehezíti, hogy az iskolai képzések általában nem veszik figyelembe a munkaerőpiac igényeit. Ellátásuk megítélése így a munkaügyi központok szolgáltatásaihoz kapcsolódik. A kínált átképzések lehetőséget biztosítanak arra, hogy a munkaerőpiac igényekhez, a konkrét kereslethez igazítsák a fiatalok képzettségét, ám a jelenlegi gazdasági környezetben pontosan kijelölni, meghatározni a valós irányt nagyon nehéz. Erre a tényre különös gondot kell fordítani, mert nincs annál ártalmasabb hatású átképzés, mint az, amit nem követ elhelyezkedési lehetőség. A fiatalokat - ha nem találnak tartósan munkát -, azon kívül, hogy tartósan alacsonyabb jövedelemből kell megélniük, különféle szociális és pszichológiai ártalmak is érhetik.

Az utógondozónak ezért tevékenységét toleránsan, rugalmasan, lehetőség szerint bürokráciamentesen és következetesen kell végeznie. Ezt a

következetességet a gondozási szerződésben foglaltak irányítják. A gondozási szerződést minden esetben az utógondozott és gondozója köti úgy, hogy a munkavégzéssel kapcsolatos képességek, készségek, érdeklődési körök, értékek feltérképezése után, meghatározható legyen egy „célállás”.

Az utógondozás alatt az utógondozó összegyűjti és megismerteti kliensével az állásinformációs forrásokat, a munkáltatók alkalmazási eljárásait, segít az ehhez kapcsolódó önéletrajz és kísérőlevél elkészítésében és a telefonálási technikák elsajátításában. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az utógondozói ellátott felkészült legyen egy esetleges tájékoztató beszélgetésre és munkafelvételi interjúra. Az utógondozó tevékenységének jelentős részét alkotja a személyre szabott tanácsadás, melynek célja az állásmegtartás.

Az utógondozói ellátottak körében gyakori a nem hivatalos munkamegállapodás, így az ő esetükben szintén a munkaügyi központtal való együttműködés lehet a beutalás indoka. A munkaügyi központtal való kooperáció célja lehet, hogy a fiatal „kifehérítse” jövedelemszerző tevékenységét. A folyamat eredményeként megszűnhetnek a fiatalok egzisztenciáját veszélyeztető ideiglenes időnymunkák, a rossz foglalkoztatási feltételek, – ideértve a fiatalok munkahelyi biztonságát és egészségvédelmét is – a túlságosan megterhelő fizikai munkák, valamint az ezekhez kapcsolódó alacsony és kalkulálhatatlan jövedelmek.

A leírtak mellett pozitívumokat is említhetünk, hiszen az ellátott kliensnek jövedelme van, mely beosztható, így egy más életminőségben tudja szervezni életét, mint jövedelem nélküli társa.

Az utógondozott keresményének célszerű beosztását, jogos igényeinek kielégítését és az ésszerű előtakarékosság beosztását, valamint a jövedelmező, célorientált megtakarítási forma közösen kialakított rendszerét szintén az egyéni gondozási szerződésben szükséges rögzíteni. Alapvető, hogy a fiatal felnőtt ne kényszerként, hanem eszközként tekintsen erre a tevékenységre.

Az alacsony jövedelmű munkavállaló klienssel való együttműködés elsősorban arra kell, irányuljon, hogy ellátása végén a fiatal felnőttet tartós lakhatáshoz tudjuk segíteni. A megszerezhető lakhatási formák változatosak lehetnek, de mindig figyelembe kell venni a fiatal igényeit, képességeit és valós lehetőségeit. Az önálló lakhatás megvalósítását nagyban segítheti az otthonteremtési támogatásból szerzett forrás felhasználása, de nem szabad elfelejteni, hogy a kliens ekkora összeggel a későbbiek során általában többször nem gazdálkodhat. Ebből adódóan, az utógondozó felelőssége óriási.

Összefoglalva az utógondozónak az alábbi tevékenységekkel kell segítenie a fiatal felnőtt munkába állását, valamint munkahelyének megtartását:

- Pénzkeresési tevékenységek ösztönzésén túl, át kell adni olyan ismereteket, melyek a munkahelykereséshez szükségesek, így:
  - o információk munkanélküliség esetén az egyes igénybe vehető támogatási formákról és azok igénylésének módjáról,

- a fiatal felnőttek számára speciális segítség nyújtása (pl. önéletrajz megírása, állásinterjúkn történő viselkedés, öltözködés, személyes higiéné stb.),
- információnyújtás az adott megye, a főváros munkaerő-piaci helyzetéről,
- a munkahelykereséshez szükséges készségek elsajátításához külső szolgáltatók, szervezetek programjainak felkutatása, és az ellátott számára elérhetővé tétele,
- a lehetőségek felmérésében való segítségnyújtás (készségekhez, végzettségéhez igazodóan). Ennek keretében az iskolarendszerű átképzések felkutatása a Köznevelésről szóló 1993. évi 79. törvény szellemében.

- Munkavállaló fiatal esetében azokat a készségeket kell átadni, melyek segítik:

- a pénzügykezelést, pénzügybeosztást,
- a túlélési stratégiák elsajátítását,
- a napi életvezetést és a jövőbeli tervezés szintjén a feltételelenségéből/ideiglenességéből (egzisztenciális bizonytalanságból) adódó következményekkel való számolást,
- az állampolgári kötelezettségek teljesítését (pl.: adóbevallás készítése).

5.2.5.3. Szociális intézménybe felvételüket váró fiatal felnőttekkel való együttműködés

A különleges szükségletű gyermekek gyermekvédelmi ellátása a fogyatéklosság tényét megállapító, és az optimális fejlesztésük, oktatásuk módját leíró szakértői és rehabilitációs bizottságok szakvélemények javaslatainak figyelembe vételével történik.

A különleges szükségletű gyermekek számára az eltérő képességek miatt lehetőség van kiskorú fogyatéklkosok otthonában (Szt. hatálya alá tartozó intézmény), a fogyatéklosság típusának megfelelő szegregált – jellemzően belső iskolával rendelkező – különleges gyermekotthonban, illetve a többségi gyermekekkel integráltan gyermekotthonban, lakásotthonban, nevelőszülőnél történő elhelyezésre.

Az önálló életre nem képes, halmozottan, vagy közép súlyos/súlyos fokban sérült fiatalok utógondozói ellátását eredeti gondozási helyük a szociális otthonokba való átgondozásig biztosítja. Ezen fiatal felnőttek befogadására jellemzően az utógondozói otthonok és a külső férőhelyek több szempontból sem alkalmasak, mint például az épület adottságai, a munkatársak képzettsége, valamint az a tény, hogy utógondozói ellátásuk során is alapvetően a gondozási műveletek, és az ezekbe ágyazottan megjelenő készségfejlesztés dominálnak.

Előfordul azonban, hogy a más jogcímen befogadott (tanulói jogviszonya okán) tanulásban/értelmileg akadályozott fiatal felnőtt állapotában folyamatosan romló, vagy stagnáló tendencia jelenik meg, a meglévő

készség és képességthalmaz az önellátást, önálló életvitelt nem teszi lehetővé hosszútávon. Ekkor az utógondozói ellátás ideje alatt válik szükségessé a további tartós elhelyezés kezdeményezése, különösen azokban az esetekben, ahol az alapvető tanulásban akadályozottságot a ráakadó egyéb – legtöbb esetben – következményes személyiségzavar, és/vagy súlyos szocializációs ártalom súlyosbítja, így az organikus ártalom alapján elvárható működési színvonal praktikus és tartósan az értelmi akadályozottság középsúlyos/súlyos működési színvonalra csúszik vissza.

Jellemzően:

- az önkiszolgálási műveletek elégtelenül működnek, a kliens önkiszolgálásában és lakókörnyezetének praktikus használatában is, állapotából adódóan segítségre, támogatásra szorul,
- ügyeinek vitelében, önmaga képviselésében általában - különböző mértékben - akadályozott, vagy ezekre alkalmatlan,
- cselekedeteinek következményeit felmérni, belátni különböző mértékben korlátozottan képes, vagy egyáltalán nem képes,
- tanulmányait az állapot súlyosságától függően speciális szakiskolai képzésben vagy gyógypedagógiai fejlesztő felkészítés keretében folytatja,
- munkavégzésre védett foglalkoztatás keretében kerülhet sor,
- utógondozói ellátásuk ideje alatt tankötelesek, illetve tankötelezettségük az egyéni paraméterek függvényében akár 25 éves korukig meghosszabbítható.

Esetükben – amennyiben az utógondozói ellátást megelőző szakellátás nem kezdeményezte, vagy a gondozási hely módosítására tartós elhelyezést célzó folyamat lezárulta előtt kerül sor – az utógondozó feladatai kiemelten a következők a tartós elhelyezés realizálása érdekében:

- Már gondnokság alá helyezett kliens esetében folyamatos szakmai együttműködés a kliens gondnokával, valamint a gondnokot kirendelő gyámhivatallal.
- A feladatmegosztás tételes egyeztetése - a kompetenciahatárok kijelölésével - a gondnok és utógondozó között:
  - o a tartós elhelyezést célzó kérelem benyújtásában,
  - o az elhelyezést realizáló gyámhivatali határozat realizálásában,
  - o a szociális szakellátás – határozatban kijelölt – intézményébe történő továbbgondozás lépéseiben,
  - o a tartós elhelyezést biztosító intézménybe való bekerülési költségek, valamint a térítési díj forrásainak feltérképezésében és realizálásában,
  - o szükség esetén az otthonteremtési támogatás mobilizálása a férőhely egyszeri - egyösszegű - megváltása érdekében,
  - o szükség esetén pályázati források felkutatása és mobilizálása a fentiek érdekében.
- Ha a gondnokság alá helyezés folyamata elkezdődött: a folyamat koordinálása, nyomon követése, a kliens tevőleges támogatása, kísérése a folyamatban:

- hivatalos levelek, szakvélemények együttes - kliens belátási képességeinek megfelelő értelmezése,
- különböző, gondnokság alá helyezést megalapozó szakvéleményeket kiállító szervezetekkel való együttműködés,
- a kliens vizsgálatokra történő elkísérése, adott esetben a gondnokság alá helyezést megalapozó előző és jelenlegi gondozási hely szakembereinek (gyógypedagógus-pszichológus) szakvéleményeinek beszerzése,
- a bírósági eljárásban való, tevőleges és támogató közreműködés, a gyámhivatal által kirendelt eseti gondnokkal, vagyonnal rendelkező kliens esetében az eljárás folyamatára kirendelt vagyonkezelővel szoros együttműködés.

5.2.6. Az utógondozói ellátás keretében a sérülékeny csoportokkal való együttműködés

5.2.6.1. Devianciával terhelt életúttal rendelkezők

5.2.6.1.1. Büntetésvégrehajtási-intézményből kikerültekkel való együttműködés

Az utógondozói ellátásban élő fiatalok közül többen is követtek el gyermekkorukban bűncselekményeket, a kisebb bolti lopástól a rabláson, garázdaságon, kábítószerrel való visszaélésen át az emberölésig.

A zárt intézmény szigorú napirendje és az ehhez kapcsolódó ingerszegény hétköznapi szoktatják a fiatalokat a sorsát érintő döntések meghozataláról. A szabadulást követő időszakot meghatározza az az élmény, hogy *„a világ színes, az életemért én felelek és mindent meg is teszek azért, hogy tisztességesként beilleszkedjem a társadalomba”*. A fogvatartottakat övező mély előítélet azonban a szabadulás után sem szűnik meg, tovább hat. A szabadult fiatalok munkahelykeresés közben olyan feltételekbe ütköznek, amiket szinte lehetetlen leküzdeniük. Ehhez párosul – a mindkét felet jellemző – intoleráns magatartás, ami az eredményes kommunikációt a legmesszebbmenőkig gátolja. Az érvényesülés további gátja az a tény, hogy a szabadult fiatal a büntetés-végrehajtási intézmények szocializáló hatása miatt képtelen egyenrangúként szerepet vállalni a kinti világban.

A reszocializációhoz idő és türelem kell. Idő, aminek segítségével a fiatal újra rátalálhat a már elfelejtett, vagy leépített interakciós technikák alkalmazására, és türelem, aminek segítségével az utógondozó folyamatosan tükrözheti kliensének a társadalom elvárásait, reakcióit. E két alapvető és nem túl könnyen megragadható eszköz segítségével csökkenthető a szabadulást követő krízis. A krízist fokozza az a felismerés is, hogy a világ megváltozott és nem olyan, mint volt, valamint az a bizonytalanságérzés is, ami a szabadult fiatal jövője megtervezésekor övezi.

Célszerűnek látszik a klienst a közoktatás rendszerébe beiskoláztatni. Nem csak azért, mert új ismereteket szerezhethet, hanem azért is, mert az iskolák légköre a munkahelyeknél jóval elfogadóbb, illetve a kortárcsoport segítő, alakító attitűdje terápiás segítséget nyújthat az utógondozói ellátott fiatal számára. Ezeken túl azt is meg kell fontolni, hogy az ellátás időtartama ebben az esetben akár évekkel kitolódhat.

Az utógondozó kiemelt feladata az, hogy felismertesse kliensével azt az alapszabályt, hogy az utógondozói ellátás önkéntes, az önkéntesség viszont kötelező. A megszokottnál sokkal aktívabban kell bevonni az ellátottat ügyei intézésébe állandó, biztató, támogató kontroll mellett. Fontos hangsúlyozni, hogy az utógondozó saját előítéletei és esetlegesen kialakuló antipátiája akadály lehet az eredményes terápiás utógondozásnak.

Ha a lakhatás biztosításán, a mindennapok tartalmas és produktív, közösen kialakított megszervezésén túl sikerül elérni azt, hogy az utógondozói ellátottnak legyenek élő kapcsolatai, hozzásegíthetjük ahhoz, hogy az őt fenyegető legfőbb veszélyt, a bűnismétlés lehetőségét legyőzze.

Számolni kell azzal a ténnyel is, hogy a kliens hajléktalanná válhat, így a hajléktalanságot elkerülő prevenciós technikákra külön figyelmet kell fordítanunk. A büntetés-végrehajtási, illetve javítóintézetből kikerült fiatal felnőttekkel való együttműködés célja és tartalma ebben az esetben megegyezik a következőkben (lásd: III.1.2. alfejezet) ismertetendő célcsoporttal való együttműködéssel.

5.2.6.1.2. Hajléktalanságból kikerültekkel való együttműködés

Az átmeneti nevelés megszűnte után hajléktalanná vált, utcán élő fiataloknak a legnehezebb az, hogy rendeződjen a sorsuk, még akkor is, ha folyamatos és kitüntetett segítséget kapnak. Nyilvánvaló, hogy azokkal a legkönnyebb együttműködni, akiknek érték- és normarendszere, céljaik, elvárásaik a társadalom által elvártakkal többé-kevésbé összhangban vannak, és értelemszerűen a legnehezebb azokkal a fiatalokkal, akik a társadalmi normákat egyáltalán nem fogadják el. A fiatalok utcára kerülésének okai, az utcán élés háttere deviáns magatartásukban is kereshető. A deviancia a társadalmi normáktól való eltérést, az átlagostól, a többség által tolerált magatartásformáktól eltérő viselkedések halmazait jelenti.

Az utcára kerülésnek számos oka lehet. Sok esetben a gyermekotthonok férőhelykorlátok miatt, illetve a foglalkozást igénylő gyermekeknek saját döntés alapján általában nem ajánlják fel az utógondozói ellátást, próbálnak „megszabadulni” a fiattól. A jellemzően a vér szerinti családjához orientált, vagy albérletbe költöző fiatalok általában a gyermekvédelmi gondoskodásban eltöltött idő alatt összegyűlt vagyonuk elkötése után kerülnek ki az utcára. Többször előfordul az is, hogy a

börtönbüntetése alatt nagykorúvá vált fiatal sem korábbi gondozási helye, sem vérszerinti családja nem fogadja be.

Az utcán életvitelszerűen eltöltött idő hossza az, ami leginkább befolyásolja, hogy milyen esélye van egy kiilleszkedett fiatalnak a társadalomba való visszatérésre. Azoknak a fiataloknak, akik több hónapot is eltöltöttek az utcán úgy, hogy közben viszonylagos komfortérzetük is kialakult – hiszen kapcsolataik, jövedelemszerzésük, a teljes szükséglet-kielégítésük az utcai szubkultúrához köti őket – a visszailleszkedés sokkal nehezebb, mint azoknak, akinek az utcán eltöltött idejük csak pár hétre korlátozódik, és ők maguk is motiváltak abban, hogy a hajléktalan karriert elkerüljék.

Az utcán élő volt átmeneti nevelt fiatalok az utógondozói ellátás jogszabályban rögzített kritériumai közül egyiknek sem felelnek meg, így a felvételi kérelem pozitív elbírálása esetén a felvételi beszélgetéstől hosszú idő telik el a határozathozatalig, és a férőhely tényleges elfoglalásáig.

Ez még a kellően motivált és elszánt fiatalok esetében is így van, hiszen az utcán élő fiatalok többségére a személyes iratok (személyi igazolvány, lakcímkártya, adó-, TAJ kártya) teljes hiánya a jellemző, így még a munkaügyi központtal való kapcsolatfelvétel is csak az összes irat beszerzése után lehetséges.

Az utógondozói ellátásba kerülés – jellemzően ezek a fiatalok utógondozói otthonba kerülnek – egyik legnagyobb előnye, hogy az utcáról jövő fiatalnak lehetősége nyílik elszakadni a hajléktalan világtól, amelyben élt és amelyben önmagát is hajléktalanként definiálta.

Az utógondozó otthonban élő többi fiatal kultúrája, normái, értékei a közösségben való együttélést segítik elő. A fiatalok nyelvhasználatában, vágyaiban, kapcsolatrendszerében, a munkához való viszonyban és a preferált szabadidős tevékenységekben nagy változás megy végbe a többi fiatal felnőtt és a szakemberek jelenléte és segítségnyújtása révén. Ebben az esetben az ellátást biztosító intézmény, tágabb értelemben az utcáról érkező fiatal felnőttek számára maga az utógondozói ellátás egy olyan ún. „*terápiás közeg*”, amelyben a többségi társadalom által képviselt normák – egymást elfogadó, az agressziót negáló, nagyfokú szabadságot engedő, de eredmény centrikus, őszinteségre törekvő, a játszmákat elvető kommunikáció – elsajátítása ezekre a fiatalokra gyógyító hatással bír.

5.2.6.1.3. Szenvedélybetegekkel való együttműködés

A speciális szükségletű gyermekek ellátására a Gyermekevédelmi törvény értelmében a Gyermekevédelmi Szakértői Bizottság javaslata alapján az alábbi elhelyezési lehetőségek biztosítottak:

- speciális hivatásos nevelőszülőnél,
- gyermekotthon speciális csoportjában,
- speciális gyermekotthonban/lakásotthonban,
- minisztériumi fenntartású speciális gyermekotthonban.

A szegregált elhelyezés a „problémás”, többlétszolgáltatásokra jogosult gyermekeket elkülöníti a többi gyermektől, annak érdekében, hogy a törvény adta maximum 2 éves időtartam alatt az azonos nemű, közel azonos korú és azonos problémákkal küzdő gyermekek számára kisebb létszámú csoportokban (max. 8 fő) intenzív és komplex terápiás segítséget lehessen biztosítani.

A fenti intézménytípusokban nevelkedetteken kívül olyan fiatalok is igénybe veszik az utógondozói ellátást, akik alkohol- és drogrehabilitációs intézményekből kerültek ki.

Az utóbbi időben egyre több azon fiatalok száma, akik speciális szükségletűek voltak (jellemzően drogfogyasztás és/vagy disszociális magatartás miatt) nagykorúvá válásuk előtt.

A területi tapasztalatok szerint a fiatalok túlnyomó többsége dohányzik, nagy része droggal érintett, az alkoholfogyasztás azonban nem jellemző, illetve rendszerint nem lépi át a felnőttek esetében a társadalmilag elfogadott mértéket. A drogfogyasztás gyakorlatilag alkalmi marihuána-fogyasztást jelent még a korábban pszichoaktív szerek használata miatt speciális szükségletű fiatalok esetében is. Tapasztalatok alapján elmondható, hogy a fiatalok a drogfogyasztó gyermekek számára működtetett speciális intézményekben, az ellátás maximális időtartamát kihasználva sem szabadulnak meg szenvedélyüktől, illetve a szigorú, külső kontroll megszűnte után hamar visszaesnek.

A fiatalok egy része a gyermekotthonában emocionális és magatartászavara, hiperaktivitása miatt gyógyszeres kezelésben részesült, beilleszkedésük sikeresnek tekinthető, állapotuk gyógyszeres kezelést az utógondozói ellátás keretében nem igényel.

5.2.6.2. Menekültekkel való együttműködés

A menekültek megjelenése viszonylag újabb keletű, ám vélhetőleg a jövőben jelentősebb problémát fog okozni a gyermekvédelmi rendszerben. Magyarország menekültként ismeri el azt a külföldit, aki faji, illetve vallási okok, nemzeti hovatartozása, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása, politikai meggyőződése miatti üldöztetése, vagy az üldözéstől való megalapozott félelme miatt származási országán kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja a származási országa védelmét igénybe venni. Közülük a gyermekvédelem számára azok a kiskorúak jelentenek kihívást, akik kísérő nélkül érkeznek hazánkba.

Az okok, amiért egyedül érkeznek a menekülő gyermekek és fiatalok, nagyon különbözőek. Az egyik legszomorúbb ok a szülők halála, háború, polgárháború miatti menekülés. Az elszenvedett traumák romboló hatását fontos figyelembe venni, mert ezek feldolgozatlansága elviselhetetlen terhet jelent a menekülők számára. Az is gyakori, hogy a családnak nincs annyi pénze, hogy mindenki együtt meneküljön, ezért a gyermekeket –

akik esetleg később képesek a családot támogatni is – mentik ki embercsempészeken keresztül.

A történeteket mindig egyediségében kell megérteni, ebből indulva lehet sikeres a segítő munka. Nagyon fontos, hogy szociális munkásként jól kell látni saját szakmai korlátainkat, ezekben az esetekben még nagyobb körültekintéssel kell eljárni és tanácsos segítséget kérni a társszakmáktól.

A menedékkérők és menekültek körében gyakran merülnek fel különböző súlyosságú pszichés problémák a korábban megélt, vagy a megérkezést követő traumák következtében. Léteznek bizonyos programok a traumatizált felnőttek kezelésére, de jellemző, hogy a poszt-traumás stressz szindrómával (PTSD) küzdő kiskorú menedékkérők vagy menekültek gyógyítására nincs elegendő pszichológus, nincs megfelelő eszköz a korábban elszenvedett kínzások áldozatainak kiszűrésére sem.

A fenti események és következményeik, a tünetek az utógondozói ellátottak körében nem mondhatók általánosnak, szociális munkásként nem kell nap, mint nap szembekerülni ezekkel a problémákkal. Nem tekinthető általánosnak, hogy minden menekültnél megjelennek ezek a tünetek, az egyéni megküzdési stratégiák, az események feldolgozásának képessége esetenként nagyon változó.

A fiatal felnőttek, akik utógondozói ellátást kérnek, jellemzően a fővárosban kívánnak élni és számos esetben korábban vidéki gyermekotthonban nevelkednek. Ezen célcsoport tagjai is jellemzően utógondozói otthonban veszik igénybe az ellátást. Felvételi kérelmük indoka szerint a főváros sokkal több lehetőséget nyújt mind az oktatás, mind pedig a munka világában. A „nagyvárosi ingerküszöb” magasabb, így a többségtől való különbözőségükkel kevésbé lógnak ki, vagy keltenek feltűnést. A hasonló nemzetiségűek könnyebben egymásra találnak, és mivel ilyen közösségek nagyobb számban élnek Budapesten, ez aktív segítséget jelenthet nekik a nehézségeikkel való megküzdéshez.

Az utógondozói munka megtervezésének számos akadálya van, mely a menekült státusz következménye. A menekültek esetében például az iskolai bizonyítványok általában nem beszerezhetők, így az iskolai előzmények nehezen bizonyíthatók. A magyar nyelv elsajátítása alapfeltétele a boldogulásnak, a nyelvi nehézségek miatt nagyon nehéz a menekült fiatalokat a hazai oktatásba integrálni, számukra olyan iskolát találni, ahol egyéni tanrenddel középfokú tanulmányokat folytathatnak. A kulturális különbségeknek természetesen előnyös oldalai is vannak, ezek a fiatal felnőttek több idegen nyelven beszélnek, szélesebb információval, tapasztalatokkal rendelkeznek más országokról, kultúrákról.

Az utógondozó munkájának ezen célcsoport vonatkozásában ki kell terjednie a hivatalos ügyintézésben, a munkakeresésben, szociális készségek (alkalmazkodó készség, önálló döntéshozatal, kapcsolatok kialakítása, jövőbeli tervezés) elsajátításában való segítségnyújtásra. A fejlesztendő készségek, kompetenciák nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy ezen fiatal felnőttek a nyelvi és kulturális különbözőségüket el tudják fogadtatni környezetükkel.

Ezek a fiatalok jellemzően jól működő családban nőttek fel, a családtagjaikkal rendszeres és jó kapcsolatban állnak, támogatás küldése,

fogadása személyiségük stabilitásához jó háttérrel, alapot nyújt. Általánosságban elmondható, hogy esetükben a család, mint rendszer nem sérült, jellemzően nem ez az elsődleges probléma, eltérően a többi fiatal felnőttől.

5.2.6.3. Enyhe fokban értelmi sérültekkel való együttműködés

Az enyhe fokban értelmi fogyatékos fiatalokról elmondható, hogy bár jellemzően belső iskolával rendelkező intézményekben nőttek fel, sikeresen alkalmazkodnak a gyermekotthoni kötöttségektől mentes, az önállóságra építő utógondozói ellátáshoz megfelelő szakmai segítségnyújtás mellett.

A napi teendők megszervezésben, a pénzbeosztásban és a jövő tervezésében nagyobb irányítást igényelnek, az utógondozóval való intenzív együttműködés éppen ezért nélkülözhetetlen.

Az ellátás és együttműködés tervezésénél és működtetésénél az alábbi sajátosságokat célszerű figyelembe venni:

- Az időbeli tervezés, az időfolyamatok átlátása akadályozott, éppen ezért egyénileg szükséges feltérképezni azt az időintervallumot, melyet a fiatal felnőtt átlátni és megélni képes. Adott esetben, és kezdetben ez akár napokban is mérhető. A megállapodások időtartamának az egyénileg megélhető időtávhoz szükséges alkalmazkodnia.
- A kulcskompetenciák aktuális működési színvonalának feltérképezése akár a meglévő szakértői vélemények, akár külső szakemberek (gyógytérapiológus-pszichológusok) segítségével megkerülhetetlen. Funkcionális analfabetizmussal küzdő kliens esetében sem nélkülözhető az írásbeliség (megállapodások, adminisztratív, hivatali ügyintézésbe történő bevonás, stb.), azonban a kulcskompetenciák működési hiányosságait, vagy praktikus hiányukat folyamatosan célszerű szem előtt tartani, a fokozatosság elvének, és a problémához kapcsolódó célszerű és célzott fejlesztés figyelembe vétele mellett.
- Hangsúlyt kell fektetni a verbális információátadást konzekvensen megerősítő egyéb modalitások bevonására (pl.: vizualitás: szemléletesség, konkretizálás).
- A kommunikáció során elengedhetetlen a megértés folyamatának kontrollja.
- Verbalitásukban gyakran keverednek a valósághoz kötődő, és irreális (vágyteljesítő fantáziákhoz kapcsolódó) elemek, információk, gyakori a konfabuláció. A valós és nem valós elemekkel való konzekvens (nem szankció jellegű!) szembesítés, visszatükrözés elengedhetetlen az együttműködés során.
- Frusztrációtűrésük általában alacsony, azonnali, késleltetés nélküli szükséglet és vágykielégítés jellemezheti őket, erre különösen a

jövedelem beosztás, pénzfelhasználás területein érdemes tekintettel lenni.

- Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a mindennapi praktikumhoz, önellátáshoz, önkiszolgáláshoz kapcsolódó ismeretátadásra, valamint az ezekhez kapcsolódó folyamatok konzekvens kontrolljára.
- A többszereplős megerősítés érdekében a szolgáltatás nyújtása során kiemelten fontos a szereplők szoros és konzekvens együttműködése, nemcsak az ellátást nyújtó szervezeten belül, hanem a fiatal felnőtt külső kapcsolati hálójának és aktuális élethelyzetének (iskola, munkahely, stb.) többi szereplője között is.

5.2.6.4. Látás-, hallás-, és mozgássérült fiatal felnőttekkel való együttműködés

Látás-, hallás-, és mozgássérült, összefoglalóan különféle testi-érzékszervi akadályozottsággal küzdő fiatal felnőttek esetében az együttműködés és az ellátás helyszíne sérülés specifikus, és annak függvénye, hogy a sérülés, illetve akadályozottság milyen mértékű, mennyiben befolyásolja a fiatal felnőtt mindennapi működését, életvitelét és a fiatal felnőttel való kommunikációt. Olyan sérülés/akadály esetében, ahol a fiatal felnőtt integráltan ellátható és számottevően akadálymentesített környezetet a mindennapi életvitele során nem igényel, az együttműködés módja és formája nem különbözik az ellátás jogcímeinél, illetve különböző sérülékeny csoportoknál leírtaktól: a sérülés megléte és fajtája önmagában nem csoportalkotó tényező.

Ahol a sérülés mértéke – vagy egyéb személyiségjellemzők – az integrált ellátást nem teszik lehetővé, ott az utógondozói ellátást a fiatal felnőttek a gyógypedagógiai (közoktatáshoz, illetve szociális ellátáshoz kapcsolódó) ellátórendszeren belül – általában országos felvevőközzel rendelkező – sérülés specifikus intézménye, gyermekvédelmi szakellátást biztosító férőhelyein vehetik igénybe az ellátást. Az együttműködés ezekben, az esetekben számottevő gyógypedagógia (habilitációs, rehabilitációs) szükséges, hogy tartalmazzon.

5.2.6.5. Gyermekével együttesen elhelyezett fiatal felnőttel való együttműködés

Az együttes elhelyezés komplex módon – az elhelyezési feltételektől az ellátás mértékéig – az önjogúság, szülői felelősség, és önálló életvitel erősítését célozza, a szolgáltatási jelleg és együttműködés több szempontú hangsúlyozásával, a szociális munka és szociálpedagógia módszereinek, megállapodások mentén történő alkalmazásával. Az együttes elhelyezés során az átmeneti gondozás Gyermekvédelmi törvényben rögzített időkerete tekinthető irányadónak, azaz az önálló

életvitel kialakítását, feltételeinek megteremtését – lehetőség szerint – az átmeneti gondozás időhatárain belül célszerű megvalósítani.

A szolgáltatás olyan integratív szakmai-szervezeti modell működtetésével valósítható meg, mely az utógondozói ellátásra jogosult fiatal felnőtteknek lehetőséget biztosít vállalt gyermekükkel történő együttes elhelyezésre és ellátásra a gyermekvédelmi alapellátás (átmeneti gondozás) és szakellátás (utógondozói ellátás) összehangolásának segítségével az otthont nyújtó ellátás keretein belül.

A szolgáltatás biztosításának célja a teljes család kialakítása és megerősítése, az önkéntesen vállalt szülői (anyai és apai) felelősség együttes gyakorlás lehetőségének biztosítása utógondozói ellátásra jogosult fiatal felnőtt anya és/vagy apa saját gyermekével (továbbiakban: család), illetve közös gyermekükkel (továbbiakban: teljes család), befogadásával, valamint az utógondozói ellátásra nem jogosult szülő életvitelszerű kapcsolattartási lehetőségének biztosításával.

A szolgáltatás az együttes befogadással az alábbi szakmai célkitűzéseket valósítja meg:

- A korai, harmonikus anya-gyermek kapcsolat és „biztos kezdet” lehetőségének megteremtése a gyermek problémamentes biopszicho-szociális fejlődése, a veleszületett képességek maximális kibontakozása érdekében.
- A befogadott család személyes intimitásának, önálló és önállóságot maximálisan figyelembe vevő és biztosító életterének kialakítása, biztosítása az intézményes ellátáson belül.
- Az átmeneti gondozás keretében befogadott gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek mentálhigiénés és egészségügyi ellátása, gondozása, a nevelés elsősorban szülő/szülők által történő biztosítása.
- Annak az alapelvnek az érvényesítése, mely szerint a 14. életévét be nem töltött gyermeket csak kivételesen indokolt esetben lehet a szülőjétől (szüleitől) elválasztani.
- A jellemzően család nélküli szocializációban felnövekedő fiatal felnőtt/felnőttek képessé tévése az anyai, illetve apai szerep felvállalására, az ezzel járó felelősség megélésére és elfogadására.
- A családi funkciók, szerepek tisztázásának, megélésének és működtetésének kialakítása és megerősítése, különös tekintettel a család gazdálkodási funkciójának, az ehhez kapcsolódó szerepvállalás és feladatmegosztás kérdéseire.
- Végző célja a szaksegítés nélküli, intézményről történő leválást is magában foglaló, önálló lakhatás, önellátás és életvitel kialakítása és megerősítése a gyermek vérszerinti családjában történő nevelkedése, nevelhetősége, a szakellátásba vétel elkerülése érdekében.
- A szociális munka - pedagógiai - pszichológiai módszerek integrációja.

Az ellátás alapvetően a szülői kompetencia kialakítására, erősítésére, valamint a szülők gyermeknevelésben vállalt közös felelősségére épít. Így igazában nem „anya-gyermek”, hanem ahol lehet „anya - apa - gyermek”,

tehát teljes család kialakítására, erősítésére célszerű törekedni, az alábbi formákban:

- Az anya és az apa is utógondozói ellátásra jogosult fiatal felnőtt, így a szülők egyben az intézmény ellátottjai.
- A két szülő közül az egyik jogosult utógondozói ellátásra, a másiknak van lehetősége „állandó vendégként” részt vennie a „család” mindennapi életében. A vendégstátusz igénybevételének feltételei:
  - önálló jövedelem, munkaviszony, vagy azzal egyenértékű tevékenység,
  - jövedelméből a család létfenntartásához hozzájárul
  - előtakarékoság,
  - részt vállal a gyermek gondozásában és nevelésében,
  - magára nézve kötelezőnek ismeri el a Házi rendet, és a családdal kötött megállapodás betartását,
  - az állandó vendég férőhelyet nem foglal, az intézménytől ellátásra nem jogosult,
  - valamely szülő fiatakorúként gyermekvédelmi szakellátásban részesülő, a másik szülő jogosult az utógondozói ellátásra. Ebben az esetben háromoldalú megállapodás (fiatakorú gondozási helye /gyám/ - gyámhivatal - intézmény) keretében biztosítható az ellátást a fiatakorú szülő részére a gyámhivatalnak a fiatakorú szülő saját gondozási helyéről való 30 napon túli távollétének engedélyezése mellett. Ez azokban az esetekben indokolt inkább, ahol a fiatakorú szülőt viszonylag rövid idő választja el az önjogúságtól, és utógondozói ellátását kívánja kezdeményezni az önjogúvá válást követően.

Célszerű, hogy a leendő anya már terhessége harmadik harmadától (7-8. hónapos korától) az utógondozói ellátást biztosító intézmény ellátottja legyen, neki és a gondozói stábnak is legyen lehetősége hatékony együttműködést kialakítani már a gyermek születése előtt, nyugodt, biztonságos és együttműködő környezetben tudjon felkészülni a szülésre. Ez azért is fontos, mert az anya-gyermek kommunikáció már a születés előtt elkezdődő folyamat, már a szülés-születés előtt fel kell készülnie a gyermek jelzéseinek azonosítására, az ezekre való tudatos odafigyelésre. Módszereiben a szolgáltatás az állandó pozitív megerősítésre és indirekt ismeretközvetítésre épít a gyermek szükségletein keresztül. Érvényes ez az ellátottakkal való kommunikációra is. A gyermek gondozásában-nevelésében nincs „egyedül üdvözítő” módszer, az a jó, amelyik az anya-gyermek, illetve a teljes család harmóniájában valósul meg. Azzal, hogy minden elfogadható jónak, ami a gyermeket nem veszélyezteti, (a gyermek jól érzi magát, és harmóniában van), nagymértékben csökkenthető a tanácsadással szembeni ellenállás a szülőkben. (A direkt utasításokkal szembeni ellenállás valószínűsége akkor is jelentős, ha egyébként, „kognitív” belátják a tanács érvényességét). Fontos annak egyértelmű tisztázása és ellátási szerződésben, együttműködési megállapodásban történő rögzítése, hogy a gyermek gondozása és nevelése a szülő/szülők dolga. Gyakorlati megvalósítása során a

szolgáltatás munkatársainak nem célszerű „gyermekfelügyeletet” vállalni, és nem célszerű „kivenni” a gyermeket a szülő/szülők kezéből. Elsődleges cél, hogy a gyermek a szülői környezetre, kapcsolatrendszerre, ne az intézményi környezetre szocializálódjon.

Az ellátási szerződések 1 éves időtartamra kötődnek, amelyek szükség szerint hosszabbíthatók, de az önálló lakhatás kialakításának, az önálló életvitel megteremtésének, szerződés szerinti és szigorú időkorlátai vannak, hatékony együttműködés esetében, maximálisan fél év. Alapvető törekvés, hogy az intézményes ellátás – az egyéni szükségletek figyelembevételével – a lehető legrövidebb ideig tartson.

Az együttes elhelyezés és a sikeres továbbléptetés a gyermekvédelmi és szociális alapellátással való szoros együttműködés keretében valósítható meg.

5.2.7. Az utógondozói ellátás biztosítása során a fiatal felnőttek fejlesztendő készségei

A fejlesztendő készségeknek, kompetenciáknak több szintje van. Általános tapasztalat, hogy a fiatal felnőtteket a felnőtt léthez vezető, illetve ahhoz kötődő problémák elkerülték őket. A legsürgetőbb az alapkompenciákhoz kötődő készségek fejlesztése, melyek hiánya a nagykorúság előtti időszak vonatkozásában egyfelől túlgondozásból, másfelől elhanyagolásból ered. A nagykorúság előtti szakellátási időszakban sok esetben a külső kontrollal végzett feladatellátás következtében a szakellátás illúziója az, hogy a gondozottat felkészítette az önálló életre.

Az utógondozás és ezen keresztül a társadalmi beilleszkedés sikerét a következő tényezők nagymértékben meghatározzák:

- a fiatal felnőttek személyisége, a meglévő saját belső erőforrásai,
- a fiatal felnőttek családi háttere, kapcsolattartása szüleivel,
- a fiatal felnőttek gondoskodásban eltöltött idejének hossza, az ezen időszak alatt szerzett esetleges mentális sérülések mélysége, a gondoskodás ideje alatt kiépített kapcsolatai,
- a fiatal felnőttek gondoskodásban eltöltött ideje alatti gondozás-nevelése (szocializációja),
- a fiatal felnőttek iskolázottsága,
- az utógondozás és az utógondozói ellátás által biztosított lehetőségek és azok kihasználtsága,
- a társadalmi beilleszkedést és annak sikerességét szolgáló ösztársadalmi programok megléte és az elérhető programok kihasználtsága (munkához, lakáshoz jutás lehetőségei, feltételei, szociális ellátások).

Fontos hangsúlyozni, hogy a nagykorúak támogatása az önrendelkezésre épül, melynek keretében információt, támaszt, környezetet kell biztosítani, de az ellátás az önrendelkezést, annak megélését nem veheti

el a fiatal felnőttől. Mindezen tapasztalatok figyelembe vételével kerültek összegyűjtésre a fejlesztendő kompetenciák.

Fejlesztendő készségek:

- Mindennapi praktikumhoz kötődő tudások:
  - o háztartási gépek alapvető működésének megismertetése és azok kezelése készség szintjén,
  - o feladatellátás ésszerűsítése (háztartási gépek gazdaságos használata),
  - o bevásárlás ésszerűsítése (mit, mennyiért),
  - o ételkészítés,
  - o széles repertoár nyújtása a háztartási tevékenységekhez (egyes tevékenységeket mivel lehet kiváltani).
- Személyes higiéne:
  - o tisztálkodási szokások, tisztasági szerek beszerzése és azok funkciói, személyes környezet tisztán tartása.
- Saját test ismerete:
  - o biológiai funkciók kielégítése,
  - o szexualitás kezelése, fogamzásgátlás módszereinek ismerete, használata.
- Egészségmegőrzés
  - o egészséges életmód, betegség idején gyógyszerek adekvát használata
- Érdekérvényesítő képesség.
- Felelősségérzet kialakítása – felelősség önmagáért, másokért (érzelmi élet felvállalása, érzelmi és anyagi felelősségvállalás a párkapcsolatban, szülő-gyermek viszonyban). Annak a megtanulása, hogy a döntéseknek és cselekedetnek következményei vannak, melyekkel számolni kell, szemben a nagykorúság előtti időszakkal.
- Emberi értékek közvetítése által saját személyiség fejlesztése.
- Társadalmi együttélés szabályainak elfogadása – abból kiindulva, hogy a felnőttként megélt társadalmi együttélési szabályok visszatükrözése védett környezetben az utógondozói ellátás, fontos az együttélés szabályainak konszenzussal való kialakítása.
- Megoldási stratégiák kialakítása a „megúszási stratégiák” helyett, fontos, hogy a fiatal felnőtt a problémáit felnőttként oldja meg.
- Kulcskompetenciák fejlesztése (írás, olvasás, szövegértés).
- Hivatalos ügyek intézése, tájékozódás:
  - o csekkek befizetése, adatlapok kitöltése, ügyintézés, információszerzés, Internet használata, önéletrajz készítése.
- Pénzbeosztás, pénzügyek intézése:
  - o ésszerű előtakarékosság, anyagi felelősségvállalás, havi szintű pénzbeosztás, mindazon tevékenységek támogatása, amelyek – akár a megtakarítás terhére – mennyiségi és minőségi információhoz juttatják a fiatalt, lehetőséget adnak a kapcsolatteremtésre és a folyamatos kapcsolatápolásra, örömforrást jelentenek, hosszú távú mobilitást alapoznak meg (pl. személyi számítógép, laptop, mobiltelefon vásárlása, jogosítvány megszerzése).

5.2.8. Otthonteremtési támogatással kapcsolatos utógondozói feladatok

Az otthonteremtési támogatás igénybevétele

A fiatal felnőttek lakáshoz jutása komoly nehézségekbe ütközik. Az otthonteremtési támogatás összege más források igénybevétele nélkül nem elégséges ahhoz, hogy egy városi lakást vásárolhasson magának a fiatal felnőtt. A kisebb településeken megvásárolt ingatlanok esetében a munkába állás nehézségeivel kell megküzdeni a volt gondozottaknak.

A gyermekvédelmi gondoskodásban felnőtt fiatalok az önálló lakhatásuk megteremtéséhez elméletileg jelentős pénzbeli támogatásban részesülnek, a gyakorlatban azonban a szabályozás, a magas lakásárak és lakhatási költségek miatt ez az esetek többségében nem jelent tényleges segítséget, jelentős összegű megtakarítás nélkül nem használható fel hatékonyan. A pénzbeli támogatás önmagában, az önértékelési, életvezetési, kommunikációs problémák, instabil munkaerő-piaci pozíció, alacsony iskolai végzettség megléte mellett nem elégséges eszköz a társadalomba való sikeres integrációhoz.

Az otthonteremtési támogatás elősegíti a gyermekvédelmi gondoskodásból, átmeneti vagy tartós nevelésből kikerült fiatal felnőttek lakáshoz jutását, tartós lakhatásának megoldását. A támogatásra való jogosultságot és annak mértékét, a felhasználási lehetőségeket, az együttműködési és elszámolási kötelezettségeket a Gyermekvédelmi törvény szabályozza. A támogatás összege függ a gondozásban eltöltött évektől és a jogosult vagyoni helyzetétől. A szabályozás fontos része, hogy a fiatalnak az otthonteremtési támogatás felhasználása során az utógondozójával együttműködési kötelezettsége van. Ha a fiatal felnőtt nem áll utógondozás vagy utógondozói ellátás alatt, az illetékes gyámhivatal a lakóhelye szerinti területi gyermekvédelmi szakszolgálat utógondozóját jelöli ki számára. Otthonteremtési támogatás iránti kérelmét a fiatal felnőtt a lakóhelye szerinti illetékes gyámhivatalhoz nyújthatja be. A jogosultság és a mérték megállapításához szükséges alapvető iratok: igazolás a gondozásban eltöltött időről, jegyzőkönyv a végszámadásról, határozat az önjogúvá válásról.

A gyámhivatal az otthonteremtési támogatásról szóló határozatában jóváhagyja (vagy elutasítja) az otthonteremtési támogatás iránti kérelemben megjelölt célt és pénzfelhasználási tervet, rendelkezik a támogatás összegéről és az igénybevétel módjáról. A hivatal kötelezi a fiatalot és az utógondozót az együttműködésre, megállapítja az igénybe vett összegről történő elszámolás feltételeit és határidejét, figyelmezteti a fiatal felnőttet a rosszhiszemű igénybevétel jogkövetkezményére, esetenként kötelezheti az ellátás visszafizetésére.

Utógondozói feladatok:

Az utógondozás egyik legfontosabb célja az önálló életre nevelés és az ehhez kapcsolódó készségek elsajátítása. Cél továbbá, hogy a fiatalok képesek legyenek önálló életvitel kialakítására saját lakáshoz jutás révén.

Az önálló életvitel kialakításának támogatása elősegítheti a fiatal felnőttek társadalmi integrációját.

Az önálló pénzkezelés kialakítását, a takarékoskodás formáinak megismerését érdemes gyermekkorban elkezdni, a fiatalokat jobban be kellene vonni a mindennapi ügyeik intézésébe, hiszen ezen készségek nélkül az utógondozottak a támogatással megszerzett lakhatásukat veszélyeztethetik.

A fiatal felnőttek önálló lakáshoz jutásának segítésében az utógondozónak ismernie kell az otthonteremtési támogatás felhasználásának lehetőségeit, jogszabályi kereteit, ismernie kell a lakástámogatás rendszerét, a lakástakarék-pénztárakat, a kölcsönlehetőségeket, az önkormányzati és szociális támogatásokat.

A támogatással kapcsolatos utógondozásban, a fiatalokkal való első megbeszélés lényege a tájékoztatás, információszerzés, illetve tanácsadás, ha van már konkrét elképzelés a támogatás felhasználását illetően. Az együttműködés során fontos feladat közösen megtalálni a fiatal számára a támogatás legmegfelelőbb felhasználási lehetőségét, elkészíteni a pénzfelhasználási tervet és meghatározni az elszámolás módját és várható időpontját. Fontos utógondozói szerep a fiatalok érdekképviselése, a konfliktuskezelő és közvetítő szerep.

A támogatás felhasználási lehetőségei

a) bérleti díjra való felhasználás

A bérleti díjra való felhasználás akkor előnyös, ha a fiatal alacsony összegű támogatásra jogosult, a mai piaci árak, és hitelfeltételek mellett nem tudja lakásvásárlásra felhasználni a támogatás összegét, azonban rendszeres jövedelme terhére a lakásfenntartás költségeit biztosítani tudja. Adott esetben az utógondozónak és a fiatalnak hosszú távú együttműködésre kell felkészülnie, ugyanis az elszámolás határideje - ha nem egyösszegű a bérleti jogviszony megvásárlása - az utolsó részlet kifizetését követő hónap utolsó napja.

b) tulajdonszerzés

A fiatal felnőttek otthonteremtési támogatása az esetek többségében nem fedezi a saját ingatlanhoz jutás költségeit. Amennyiben az összeg fedezi a fiatal lakáshoz jutását, akkor ez általában olyan településen lehetséges, ahol a fiatal nem talál munkalehetőséget, tehát az önálló életvitel kialakítása nehézségekbe ütközik.

c) felújításra való felhasználás

Részletes pénzfelhasználási tervezetet kell benyújtani az elvégzendő munkálatokról és anyagszükségletről. Célszerű felvenni a kapcsolatot egy építési vállalkozóval, előszerződést kötni, árajánlatot kérni, megállapodni a munkák elvégzésének határidejéről, rögzíteni az együttműködési feltételeket és kötelezettségeket. Fel kell hívni a kivitelező figyelmét, hogy az elvégzett munkálatokról és anyagokról számlát kell kiállítania. Elszámoláskor utógondozói feladat a helyszíni szemle végzése és a gyámhivatal tájékoztatása. Erre a felhasználási módra kevesen kérnek támogatást, melynek oka, hogy a fiatalok többsége nem rendelkezik lakástulajdonnal, tulajdonrészrel, vagy önkormányzati bérleti

jogviszonnyal. Felújítással járó tulajdonszerzés, illetve résztulajdon szerzés esetében kiemelt utógondozói feladat a tulajdonszerzéshez/megosztáshoz kapcsolódó jogi képviselet megszervezése a fiatal felnőtt részére, kiemelten kezelve a fiatal felnőtt hosszú távú érdekeit, a (rész)tulajdonjog életvitelszerű, lakhatást célzó használat feltételeinek meglétét.

A gyermekvédelmi gondoskodásban felnőttek önkormányzati lakáshoz jutásának minimális az esélye. A régi típusú lakásigénylések rendszere megszűnt, helyette bérbevételi ajánlatot kell tenni. A szociális lakáshoz jutás lehetősége településenként, a fővárosban kerületenként változik. Legtöbb helyen feltétel a több éves állandó, helyben bejelentett lakcím. Szociális bérlakások évek óta nem épülnek, a meglévőkre nagyon sok a jelentkező és az elbírálásnál előnyt élveznek a többgyermekes családok.

Budapesten és vidéken is megjelennek időnként olyan lakáspályázatok, ahol gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek is indulhatnak, ezek száma viszont az igényekhez képest nagyon csekély.

d) lakás-előtakarékosság

Erre a célra a támogatást általában azok a fiatalok kérték, akik alacsony összegű támogatásra jogosultak, vagy a határidő előtt közvetlenül adták be kérelmüket, esetleg hosszú távon így látják megvalósíthatónak a lakásvásárlást. A lakás-előtakarékosság olyan államilag támogatott megtakarítási forma, amely havi rendszeres befizetés mellett a megtakarítási időszak végén kedvezményes hitellehetőséget is biztosít. Így a lakással kapcsolatos tervek megvalósítására nagyobb pénzügyi keret áll a későbbiekben rendelkezésre. A lakossági folyósámla, valamint a lakáskassza számla a fiatal beleegyezésével és gyámhivatali határozattal megerősítve zárolásra kerül a futamidő végéig. Ebben az esetben is az együttműködés 1 évnél hosszabb távú, az elszámolás jogszabályban rögzített határideje az utolsó részlet törlesztését követő hónap utolsó napja.

e) szociális szakellátás keretében működő bentlakásos intézménybe fizetendő egyszeri hozzájárulás

Önálló életvitelre hosszútávon nem alkalmas fiatal felnőtt indokolt esetében lehetőség van a tartós elhelyezést biztosító intézmény igénybevételeit biztosító egyszeri hozzájárulás egyösszegű kifizetésére, az otthonteremtési támogatás terhére. Az ilyen típusú ellátásra jogosult fiatal felnőttek önjogi vagyon- és pénzfelhasználása akadályozott, az esetek többségében egy/több, vagy akár az összes ügycsoportra tekintettel cselekvőképességet korlátozó/kizáró gondnokság alatt állnak, vagy gondnokság alá helyezésük az utógondozói ellátás ideje alatt realizálódik. Ebben az esetben kiemelt utógondozói feladat a lehetséges, elhelyezést biztosító intézmények körének feltérképezése, a bekerülési költségek, felvételi feltételek, valamint az elhelyezés hosszú távú költségeinek vonatkozásában, valamint a kompetenciahatárokat tiszteletben tartó szakmai együttműködés a kirendelt gondnokkal.

Egy évnél hosszabb idejű elszámolási határidő esetében a potenciális utógondozónak felelősen mérlegelni szükséges saját kapacitásait, lehetőségeit, közép/hosszú távú terveit, és a mérlegelés

eredményeképpen vállalnia kell, vagy el kell utasítania az otthonteremtési támogatás igénylésében, a felhasználás működtetésében, és az elszámolásban való szakszerű részvételt.

Előre nem tervezhető akadályozottság esetében, a futamidő alatt lehetőség van az utógondozó személyének gyámhivatal által történő módosítására. Ebben az esetben az esetátadás/átvétel szakmai szabályai irányadóak, az akadályozott utógondozónak hatékony segítséget kell biztosítani kliense számára az új utógondozó személyének kiválasztásában. Az esetátadást/átvételt - jegyzőkönyv formájában - írásban dokumentálni szükséges. Az utógondozó személyében bekövetkezett változásról az utógondozót foglalkoztató intézmény vezetője haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt, megjelölve az új utógondozó személyét.

Az otthonteremtési támogatás felhasználása keretében kirendelt utógondozó utógondozói feladatai nem merülnek ki a felhasználás adminisztratív teendőinek koordinálásában, a jogszerű felhasználás és elszámolás folyamatának támogatásában. Mindezek mellett kiemelt feladatai a következők:

- a kliens saját erőforrásai, természetes támogató rendszerének erőforrásai, és szükség esetén a szociális alapellátással együttműködésben, az önálló lakhatás, lakásfenntartás fedezetének nyomon követése, támogatás biztosítása a szükséges fedezet megteremtésében,
- szükség esetén hatékony konfliktuskezelés a kliens választott lakókörnyezetének szereplőivel,
- utógondozói ellátásra már nem jogosult, vagy azt igénybe nem vevő kliens esetében – különösen lakáscélú előtakarékosság igénybevételekor – segítségnyújtás az átmeneti lakhatás megoldási feltételeinek megteremtése érdekében,
- támogatás és segítségnyújtás minden olyan a szakmai kompetenciát meg nem haladó kérdésben, melynek megoldásában a fiatal segítséget kér,
- kompetenciát meghaladó kérdésben a szükséges tájékoztatás és a problémakezelés adekvát helyszínének, szervezetének megtalálásában biztosított segítségnyújtás,
- együttműködési megállapodás megkötése, a klienssel való egyeztetés alapján vagy az együttműködés folyamatára, vagy akármely részprobléma együttes megoldására.

A kliensnek és az utógondozónak együttes tájékoztatási kötelezettsége van a gyámhivatal felé:

- az eredeti tervekben leadott bármely feltétel lényeges változása esetében, kezdeményezve a felhasználás határozatban történő módosítását,
- az elszámolást veszélyeztető bármely tény, körülmény bekövetkeztekor,
- az utógondozó egyoldalú tájékoztatási lehetőséggel élhet a gyámhivatal felé az együttműködés három hónapot meghaladó sikertelensége esetében.

5.3. Személyi feltételek

A személyi feltételek a fiatal felnőtt elhelyezésének függvényében változnak, ennek következtében a különböző típusú ellátásokat külön kell feltüntetni.

Gyermekotthon, utógondozó otthon

Nevelő

Gyermekvédelmi asszisztens

Gyermekfelügyelő

Családgondozó, utógondozó

Intézményvezető/szakmai vezető

Nevelőszülői hálózat

Nevelőszülő

Nevelőszülői tanácsadó/család- és utógondozó

Nevelőszülői hálózat szakmai vezető

Külső férőhely

Utógondozó

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

Az utógondozói ellátás biztosítása során fontos, hogy a szakember az alábbiakat ellássa:

- segíti a fiatal felnőttet az önálló életvitel kialakításában,
- támogatja a fiatal felnőttet személyes kapcsolatainak ápolásában, új kapcsolatok kialakításában,
- segíti a fiatal felnőttet versenyképes tanulmányainak kiválasztásában és elvégzésében,
- segíti a munkahely kiválasztásában, a munkába állításban,
- segíti a fiatal felnőttet a szociális problémái megoldásában,
- adjon életvezetési, konfliktus-megoldási tanácsokat,
- lehetőséget biztosít a fiatal felnőttel való személyes és egyéb formájú rendszeres kapcsolattartásra,
- segíti az otthonteremtési támogatás iránti kérelem elkészítését és a támogatás ésszerű felhasználását.

Mindezen feladatok ellátásához az alábbi készségeket, kompetenciákat szükségesek:

- saját előítéletek kezelése,
- nem ítéli el a fiatal felnőttet múltja miatt, biztosítja az újrakezdés lehetőségét,
- partnerség kialakítása a fiatal felnőttel, ennek megjelenítése a kommunikációban és a hétköznapi cselekvések terén (Helytelen az ún. eltartói szerepkör és a moralizálás hangoztatása, hiszen a fiatal felnőtt egyrészt önjogú, másrészt gyermekvédelmi gondozási háttere okán joga van az ellátás igénybe vételéhez.),
- szabad, önálló döntések támogatása,
- "háttérben maradás" képessége (A fiatal felnőtt dönt, hagyni kell, hogy megélje a saját életét, döntéseinek következményeit.),
- időhagyás a döntések meghozatalára,
- empátia, értő hozzáállás,
- külső kapcsolatok ápolásának segítése,
- segítő szolgáltatások elérésében, igénybevételének megszervezésében való segítségnyújtás (alapelv az utógondozói ellátásban, hogy *"a fiatal felnőtt kimenjen a házból"*, szemben jellemzően a nagykorúság előtti *"szolgáltatás bejőjön a házba"* filozófiával. Azaz cél a lehetőségek, külső programok elérésében való segítségnyújtás, ezzel kapcsolatos információátadás),
- segítségnyújtás a fiatal felnőtt problémáinak megoldásában,
- konfliktushelyzetek megoldása,
- frusztrációtűrő-képesség (a fiatal életében bekövetkezett negatív változásokat, rossz döntéseket ne személyes kudarcként élje meg),
- kívül maradás képessége (elvárás, hogy a szakemberek képesek legyenek a munkahelytől és a kliensek problémáitól elhatárolódni, az ellátást nem szabad érzelmi síkon működtetni, ehhez fontos, hogy a munkavállaló saját hobbyval, speciális érdeklődési körrel, az ellátáson kívüli feltöltődési lehetőségekkel rendelkezzen, *"a munka nem a dolgozó élete"*),
- a fiatal felnőtt saját problémamegoldó repertoárjának kialakításában való segítségnyújtás,
- szakmai önismeret, szakmai tudatosság,
- generális megoldások egyénivé alakítása (akliens egyediségében való kezelése, saját szakmai eszköztárnak megfelelő lehetőség kiválasztása az adott esetvitelben),
- adekvát szakmai válaszadás a kliens / klienscsoport problémáira,
- közös nyelv kialakítása a fiatal felnőttel (értő figyelem, kliens szintjén, helyzetfüggő módon a fiatal felnőtt nyelvéen történő kommunikáció).

5.5. Tárgyi feltételek

A tárgyi feltételek a fiatal felnőtt elhelyezésének függvényében változnak, ennek következtében a különböző típusú ellátásokat külön kell feltüntetni.

Gyermekek otthon, utógondozó otthon

A gyermekotthoni, utógondozó otthoni csoport számára önálló lakóteret kell biztosítani, amely hálósobákból, közös nappali szobából, konyha/étkezőből, valamint fürdőszobából és nemenkénti WC helyiségekből áll, továbbá a mindennapi életvitelhez szükséges bútorokkal, berendezési tárgyakkal, eszközökkel felszerelt. Egy hálósobában legfeljebb 4 gondozott gyermek, fiatal felnőtt helyezhető el. A minimálisan biztosítandó lakóterület-igény 3 évnél idősebb korosztály részére gyermekenként 12 m^2 .

Nevelőszülő

A gondozott fiatal felnőtt elhelyezésére száraz, világos, jól fűthető lakás alkalmas. Biztosítani kell a nevelőszülők és a gyermekek, fiatal felnőttek külön szobában való elhelyezését, ahol a gyermekek, fiatal felnőttek személyes élettére legalább 6 m^2 . A lakásnak a mindennapi életvitelhez szükséges bútorokkal, berendezési tárgyakkal, eszközökkel felszereltnek kell lennie. Egy szobában legfeljebb 4 gyermek, fiatal felnőtt helyezhető el. Ettől a gyermek érdekében el lehet térni.

Külső férőhely

Az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt számára külső férőhelyen biztosított lakhatás esetében a gyermekotthon, utógondozó otthon, területi gyermekvédelmi szakszolgálat vezetője lakásbérleti szerződést köt az ingatlan tulajdonosával. A külső férőhelynek száraznak, világosnak, jól fűthetőnek kell lennie, és rendelkeznie kell a mindennapi életvitelhez szükséges alapvető berendezési, valamint használati tárgyakkal. A minimálisan biztosítandó lakóterület-igény külső férőhely esetén fiatal felnőttként 6 m^2 .

A segítő szakemberek számára:

Megfelelő irodahelyiségek

Saját, zárható szekrény/asztal, a gyermeket és a családot érintő bizalmas eredmények, vizsgálatok diszkrét kezelésére.

Ügyintézéshez szükséges kommunikációs eszközök és irodaszerek

Az utógondozó mobilitását biztosító jármű/közlekedési eszköz

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Jelentkezés	A jelentkező teljes körű aláírt tájékoztatásának száma/összes jelentkező	Házirend Felvételi adatlap
2. Felvételi tárgyalás	Felvételre javasolt fiatal felnőttek aránya/év	Felvételi dosszié Team jegyzőkönyv A döntésről való írásos

		tájékoztatás a fiatal felnőtteknek
3. Felvételi tárgyalás	Panaszjogát érvényesítő fiatal felnőttek száma/év	Érdekképviselői Fórum jegyzőkönyve
4. Befogadás	Az elrendelt utógondozói ellátások száma/év	Gyámhivatali határozat, jogerős értesítés
5. Befogadás	Az igénybevett utógondozói ellátások aránya/összes elrendelés/év	Gyámhivatali határozat az elrendelésről, valamint a megszüntetésről
6. Intézményi és egyéni együttműködési megállapodások megkötésese	A határidőn belül megkötött intézményi megállapodások száma/év	Térítési díj szabályzat Intézményi megállapodás
7. Intézményi és egyéni együttműködési megállapodások megkötésese	A határidőn belül megállapított térítési díjak száma/év	Értesítés térítési díj megállapításáról
8. Intézményi és egyéni együttműködési megállapodások megkötésese	Megkötött megállapodások száma/év	Egyéni együttműködési megállapodás
9. Egyéni esetvitel	Az ellátott maradéktalanul hozzájut a szerződésben rögzített ellátáshoz (akár pénzbeli, akár természetbeni ellátás)	Elégedettség vizsgálat Ellátmányigényles Zsebpénz nyilvántartás Ruházati nyilvántartás Térítési díj nyilvántartás Esetdosszié Esetnapló Gyámhivatali jelentések
10. Egyéni esetvitel	Önálló életvitelre képes fiatalok aránya/év	Esetnapló Gyámhivatali jelentések
11. Elbocsátás, értékelés, lezárás	Eredményes szolgáltatás miatt az ellátásból kilépő fiatalok aránya/év	Az ellátás megszüntetésének írásos kezdeményezése (fiatal felnőtt vagy utógondozó)

		<p>Team jegyzőkönyv</p> <p>Befogadó nyilatkozat visszavonása</p> <p>Értesítés a befogadó nyilatkozat visszavonásáról, a férőhely átadásának rendjéről, a jogorvoslat lehetőségéről</p> <p>Utógondozói végbeszámoló</p> <p>Az együttműködés, és eredményeinek értékelése</p> <p>Gyámhivatali megszüntető határozat, jogerő értesítés</p>
12.Elbocsátás, értékelés, lezárás	Határidő elérése miatt az ellátásból kilépő fiatalok aránya/év	<p>Az ellátás megszüntetésének írásos kezdeményezése (fiatal felnőtt vagy utógondozó)</p> <p>Team jegyzőkönyv</p> <p>Befogadó nyilatkozat visszavonása</p> <p>Értesítés a befogadó nyilatkozat visszavonásáról, a férőhely átadásának rendjéről, a jogorvoslat lehetőségéről</p> <p>Utógondozói végbeszámoló</p> <p>Az együttműködés, és eredményeinek értékelése</p> <p>Gyámhivatali megszüntető határozat, értesítés jogerőre emelkedésről</p>
13.Elbocsátás, értékelés, lezárás	Fegyelmi ok miatt az ellátásból kilépő fiatalok aránya/év	<p>Az ellátás megszüntetésének írásos kezdeményezése (fiatal felnőtt vagy utógondozó)</p> <p>Team jegyzőkönyv</p>

		<p>Befogadó nyilatkozat visszavonása</p> <p>Értesítés a befogadó nyilatkozat visszavonásáról, a férőhely átadásának rendjéről, a jogorvoslat lehetőségéről</p> <p>Utógondozói végbeszámoló</p> <p>Az együttműködés, és eredményeinek értékelése</p> <p>Házirendsértés miatti kezdeményezés esetében:</p> <p>Érdekképviseleti Fórum javaslata</p> <p>Gyámhivatali megszüntető határozat, jogerő értesítés</p>
14.Munkatársak mentálhigiénéje	Szupervízióban, esetmegbeszélésen résztvevők aránya (összes munkatárshoz képest)	Éves beszámoló

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

Szakmai folyamatok - ellenőrzési nyomvonal

Az ellenőrzési nyomvonal a határidőkre külön nem, illetve az ellenőrzési pontok mentén tér ki. Ennek oka, hogy az egyéni esetvitelben rögzített határidők egyénileg változóak, így „általánosítható” határidő megadása irreleváns. Az egyes folyamatlépéseken belül a jogszabály által rögzített határidőt külön jelezzük. Nevelőszülői ellátás esetében az utógondozó alatt adott esetben nevelőszülői tanácsadót, a team alatt - adott esetben - esetkonferenciát értünk. Az ellenőrzési nyomvonal az utógondozói ellátás általánosítható folyamatát tükrözi.

Folyamat-lépés	Tevékenység	Felelősök	Feltételezett és keletkező dokumentum	Ellenőrzési pont <i>(A feltételezett és keletkező dokumentumok meglétének ellenőrzése minden lépésnél szükséges, külön nem jelöljük)</i>
1.	Jelentkezés	<ul style="list-style-type: none"> • Fiatal felnőtt • Esetgazda 	<ul style="list-style-type: none"> • Házi rend • Felvételi adatlap • Jogcímgazolás 	<ul style="list-style-type: none"> • A jelentkező teljes körű tájékoztatásának-aláírással igazolt megléte • Jogcím igazolás érvényessége
2.	Első interjú	<ul style="list-style-type: none"> • Fiatal felnőtt • Esetgazda 	<ul style="list-style-type: none"> • Fiatal felnőtt önéletrajza • Első interjú írásos összefoglalója 	<ul style="list-style-type: none"> • Az írásos összefoglaló tartalmában tükrözi-e a megadott szempontsört
3.	Felvételi tárgyalás	<ul style="list-style-type: none"> • Esetgazda • Szakmai vezető • Team 	<ul style="list-style-type: none"> • Felvételi dosszié • Team jegyzőkönyv • A döntésről való írásos tájékoztatás a fiatal felnőttnek 	<ul style="list-style-type: none"> • A döntés a jelentkezéshez képest a lehető legrövidebb időn belül született-e • Hiánytalan információ (felvételi dosszié) birtokában született-e

			<ul style="list-style-type: none"> • Elutasítás esetében: Érdekképviselői Fórum véleménye 	<ul style="list-style-type: none"> • Szavazóképes team hozta-e a döntést • A fiatal felnőtt esetleges panaszjogának érvényesítése
4.	Befogadás	<ul style="list-style-type: none"> • Fiatal felnőtt • Szakmai vezető • Utógondozó 	<ul style="list-style-type: none"> • Gyámhivatali elrendeléshez szükséges dokumentáció, a részfolyamat végén: • Gyámhivatali elrendelő határozat, jogerő értesítés 	<ul style="list-style-type: none"> • Az ellátás kezdő időpontja reálisan illeszkedik-e a Gyámhivatal által rögzített ügyintézési határidőhöz • Az ellátás iránti kérelem késedelem nélkül eljutott-e az illetékes gyámhivatalhoz
5.	Intézményi, egyéni együttműködési megállapodások megkötésének előkészítése	<ul style="list-style-type: none"> • Fiatal felnőtt • Utógondozó • Team 	<ul style="list-style-type: none"> • Ellátott jövedelem igazolása • Térítési díj szabályzat • Team jegyzőkönyv • Esetdosszié 	<ul style="list-style-type: none"> • Esetdosszié • Esetnapló • Terepnapló megnyitása megtörtént-e • Tárolásuk az adatvédelmi feltételeknek megfelelő-e • A team érdeemben tárgyalta-e a megállapodások tervezetét
6.	Intézményi, egyéni együttműködési megállapodások megkötésese	<ul style="list-style-type: none"> • Intézményvezető/ szakmai vezető • Fiatal felnőtt • Utógondozó 	<ul style="list-style-type: none"> • Térítési díj szabályzat • Értesítés térítési díj megállapításáról • Intézményi megállapodás/ellátási szerződés • Egyéni együttműködési megállapodás 	<ul style="list-style-type: none"> • Az intézményi megállapodás megkötése jogszabályban rögzített határidőn belül megtörtént-e, • Tartalmában megfelel-e a jogszabályi kritériumoknak, <ul style="list-style-type: none"> - ezen belül a szükség szerinti ellátás mértékét tételesen rögzíti-e • A térítési díj megállapítása a jogszabályban rögzített határidőn

				belül megtörtént-e • Az egyéni együttműködési megállapodás: <ul style="list-style-type: none"> - Reális-e - Teljesíthető-e - Valóban kétoldalú-e, azaz a kliens és - utógondozó vállalásait azonos módon tartalmazza-e • Az értesítés és megállapodások átvételét az ellátott aláírásával igazolta-e
7.-8.	Egyéni esetvitel	• Fiatal felnőtt • Utógondozó • Team	• Ellátással összefüggő: <ul style="list-style-type: none"> - Ellátmányigényl és - Zsebpénz nyilvántartás - Ruházati nyilvántartás - Térítési díj nyilvántartás • Esetvitellel összefüggő: <ul style="list-style-type: none"> - Esetdosszié - Esetnapló - Terepnapló • Team jegyzőkönyvek • Gyámhivatali jelentések,	• Az ellátott maradéktalanul hozzájut-e a szerződésben rögzített ellátáshoz, akár pénzbeli, akár természetbeni ellátás átvételét aláírásával igazolja-e • Az esetnapló tartalmából az egyéni esetvitel folyamata nyomon követhető-e • A terepnapló bejegyzései a külső ügyintézésre fordítható óraszámot maradéktalanul lefedik-e • Az együttműködési megállapodás, esetnapló, terepnapló tartalmi összhangja megvalósul-e, ugyanazon folyamat lépéseit tükrözik-e • Az egyéni együttműködési megállapodásban rögzített határidők megvalósulnak-e, az esetleges határidő módosítások nyomon

			<p>felülvizsgálat dokumentumai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Élethelyzeteket, ezek változásait tükröző dokumentumok • A vállalt előtakarékosság teljesítésének, nyomon követésének dokumentumai • A szakmai/szakmaközi együttműködés dokumentumai • Esetleges házirendszértésekből adódó szankciók dokumentumai • Az otthonteremtés, további lakhatás megoldása érdekében keletkező dokumentumok: <ul style="list-style-type: none"> - Otthonteremtési támogatás igénylésének, felhasználásának dokumentációja 	<p>követhetők-e</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megállapodás módosítások, illetve ezek kezdeményezése - írásos formában - nyomon követhető-e • Az éppen érvényben levő megállapodás a fiatal felnőtt aktuális élethelyzetét maradéktalanul tükrözi-e • A részteljesítések értékelése a team bevonásával megtörténik-e • A folyamatértékelés rendszeresen a kliens bevonásával (aláírásával igazolt formában) történik-e • A házirendszértések írásos dokumentációja megvalósul-e • Az egyéni esetvitel alapelveit - különösen a cselekvési kötelezettség elvét - az egyéni esetvitel dokumentációja tükrözi-e • Az önálló életvitel megteremtésére tett lépések, és a fiatal képességei, készségei, erőforrásai, lehetőségei közötti reális összhang megvalósul-e, az összhangot tükrözi-e az egyéni esetvitel dokumentációja
--	--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> - Pályázati dokumentációk • Az esetleges továbbgondozás dokumentációi 	
9.	Elbocsátás, értékelés, lezárás	<ul style="list-style-type: none"> • Fiatal felnőtt • Utógondozó • Team • Szakmai vezető 	<ul style="list-style-type: none"> • Az ellátás megszüntetésének írásos kezdeményezése (fiatal felnőtt vagy utógondozó) • Team jegyzőkönyv • Befogadó nyilatkozat visszavonása • Értesítés a befogadó nyilatkozat visszavonásáról, a férőhely átadásának rendjéről, a jogorvoslat lehetőségéről • Utógondozói végbeszámoló • Az együttműködés, és eredményeinek értékelése • Házirendsértés miatti kezdeményezés esetében: 	<ul style="list-style-type: none"> • A Team jegyzőkönyv a megszüntetés körülményeit, indoklását releváns módon tartalmazza-e • Az utógondozói végbeszámoló az együttműködés folyamatát tükrözi-e, az ellátás eredményességére, a megfelelő indoklással kitér-e • Az értesítést a megszüntetés kezdeményezéséről a fiatal felnőtt aláírásával igazoltan átvette-e • A folyamat - ellátás - értékelése a fiatal felnőttel (aláírásával igazolt módon) együtt történt-e • Az Érdekképviselői Fórum javaslatának figyelembe vétele megtörtént-e • A megszüntető határozatot és jogerő értesítést a fiatal felnőtt aláírásával átvette-e

			<p>Érdekképviselési Fórum javaslata</p> <ul style="list-style-type: none"> • A folyamat végén gyámhivatali megszüntető határozat, jogerő értesítés	
--	--	--	---	--

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Cohen, Phil 1997. Az ifjúsági probléma újragondolása. In: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba 2006. Ifjúságszociológia – szemelvények.. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- du Bois-Reymond, Manuela 1998. „Nem akarom még elkötelezni magam”: A fiatalok életfelfogása. In: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba 2006. Ifjúságszociológia – szemelvények. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- Wallace, Claire és Bill, Jones 1992. Ifjúság, család, polgárrá válás. In: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba 2006. Ifjúságszociológia – szemelvények. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- Wyn, Johanna - Dwyer Peter 1999. Új irányok az ifjúsági életszakaszok átmeneteinek kutatásában. In: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba 2006. Ifjúságszociológia – szemelvények. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- Zinnecker, Jürgen 1992. A fiatalok a társadalmi osztályok terében. In: Gábor Kálmán (szerk.) 1992. Civilizációs korszakváltás és az ifjúság. A kelet- és nyugat-európai ifjúság kulturális mintái. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- Somlai Péter 2002. Elhúzódó kamaszkor. Fordulópont, IV. évfolyam 16. szám, 2002/2.
- Somlai Péter 2007. Új ifjúság (A poszt-adoleszcensek kora). In: Somlai Péter (szerk.) - Bogár Virág - Tóth Olga - Kabai Imre 2007. Új Ifjúság - Szociológiai tanulmányok. Napvilág Kiadó Kft. Budapest.
- Vaskovics László 2000. A posztadoleszcencia szociológiai elmélete. Szociológiai Szemle, 10. évfolyam, 4. szám.
- Vikár György 1980. Az ifjúkor válságai. Gondolat. Budapest.
- Szöllősi Gábor 1998. Szociális és gyermekvédelmi jog. JPTE ÁJK Továbbképző Szekció. Pécs.
- Szöllősi Gábor 2003. A gyermekvédelmi probléma, mint társadalmi konstrukció. Esély, 2003/2.
- Domszky András 1999. Gyermek- és ifjúságvédelem (Jegyzet). Államigazgatási Főiskola. Budapest.
- Domszky András - Büki Péter 2001. Gyermekvédelem és gyógypedagógia, avagy különtámogatást igénylők a gyermekvédelem rendszerében. Educatio, X. évfolyam, 2. szám.
- Büki Péter — Szikulai István 2000. Stratégiai lépések gyermekotthonok szakmai átalakításához. Háló, 2000/10.
- Rácz Andrea – Szikulai István 2007. A Gyermekvédelmi rendszer helyzete Magyarországon. Új Ifjúsági Szemle, V. évfolyam, 4. szám.
- Szabóné Pluhár Bernadett — Szikulai István 2002. Az utógondozói ellátás. Család, Gyermek, Ifjúság, 12. évfolyam, 4. szám.
- Cseres Judit 2005. Az utógondozói ellátottak vizsgálata I. Kapocs16., IV. évfolyam, 1. szám.

- Szikulai István 2003. Beszámoló a gyermekvédelmi rendszerből nagykorúságuk után kikerült fiatal felnőttek utánkövetéses vizsgálatáról Kapocs 5., II. évfolyam, 2. szám.
- Szikulai István 2004. „Nem szeretném, hogy befejeződjön...” A gyermekvédelmi rendszerből nagykorúságuk után kikerült fiatal felnőttek utógondozásának és utógondozói ellátásának utánkövetéses vizsgálata. In: Javítóintézet, család, gyermekvédelem. Kapocs Könyvek 4. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest.
- Szikulai István 2004. Az utógondozás, illetve az utógondozói ellátás célja, tartalma. In: Domszky András (szerk.) 2004. Gyermekvédelmi szakellátás. Segédanyag a szociális szakvizsgálathoz. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest.
- Szikulai István 2004. Az utógondozói ellátásban részesülők főbb szociodemográfiai jellemzői, problémái. In: Domszky András (szerk.) 2004. Gyermekvédelmi szakellátás. Segédanyag a szociális szakvizsgálathoz. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest.
- Szikulai István 2004. A nagykorúvá váltak gondozásának módszerei. In: Domszky András (szerk.) 2004. Gyermekvédelmi szakellátás. Segédanyag a szociális szakvizsgálathoz. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest.
- Kibicher Orsolya 2005. Nehezített életkezdés. Család, Gyermek, Ifjúság, 14. évfolyam, 3. szám.

8.2. Jogsabályok

Az utógondozói ellátás, mint a gyermekvédelmi szakellátás kimeneti fázisa személyes gondoskodást biztosító, otthont nyújtó ellátási formának minősül. A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyermekvédelmi törvény) értelmében, a törvényben meghatározott feltételek megléte esetén, minden olyan átmeneti vagy tartós nevelésben felnövő fiatal felnőttnek biztosítható utógondozói ellátás (18-21/24/25 év), akinek gyermekotthoni, nevelőszülői nevelése önjogúvá válásával szűnt meg. Az utógondozói ellátás igénylése önkéntes, de igénybevétele az ellátást elrendelő gyámhivatali határozathoz kötött. A Gyermekvédelmi törvény, valamint a hozzá kapcsolódó a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998 NM rendelet szükség szerinti teljes körű ellátást határoz meg, ennek értelmében az ellátás mértéke igazodik a fiatal felnőtt aktuális élethelyzetéhez.

A szakmai feladatokat a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998 NM rendelet szabályozza.

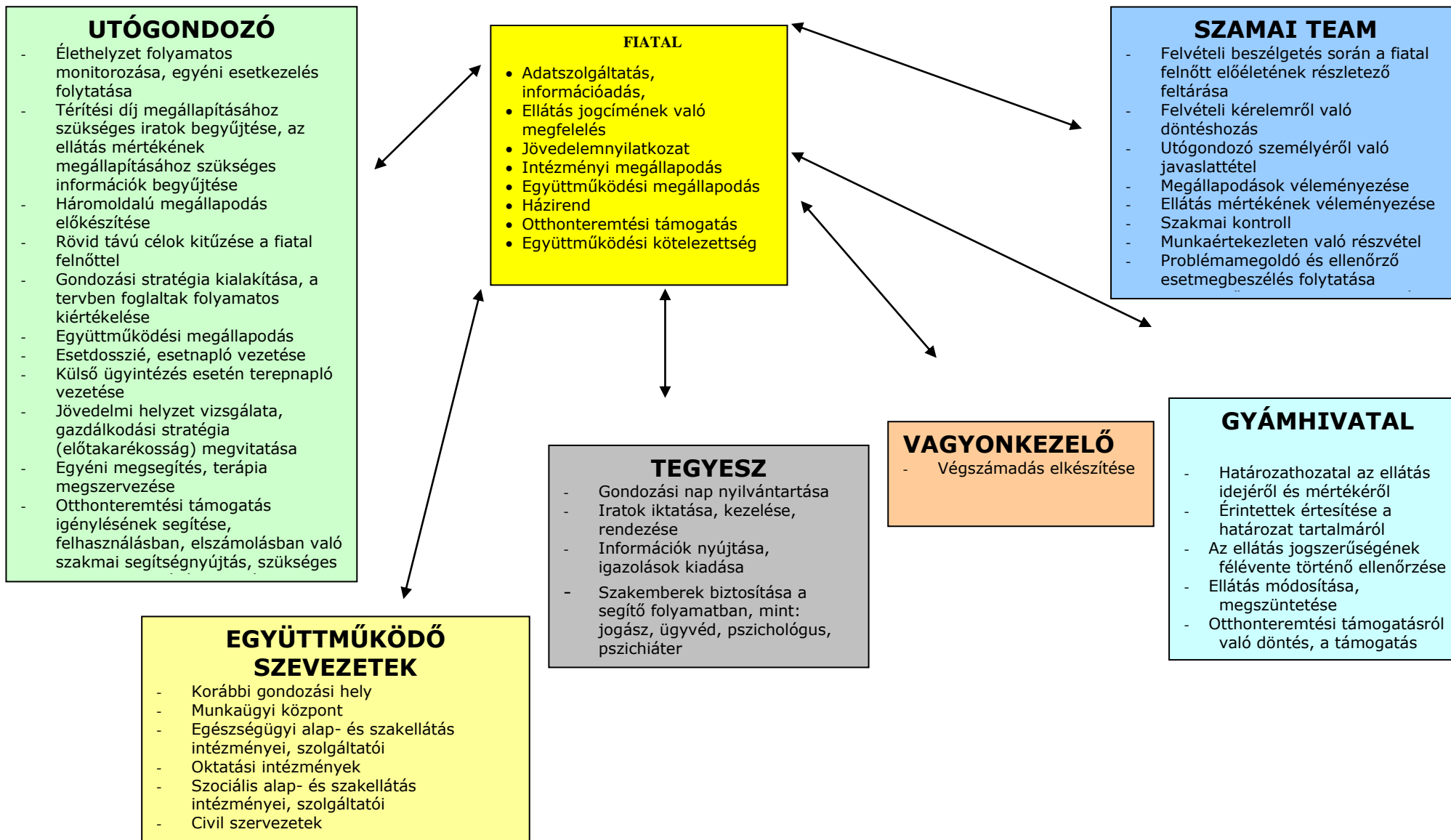
Az utógondozói ellátás elrendelését, az ezzel kapcsolatos hatósági tevékenységet tartalmazza a 149/1997. (IX. 10.) Kormányrendelet (Gyer.).

Az utógondozói ellátás során a fiatal felnőttek térítési díj fizetési kötelezettségét a 133/1997. (VII. 29.) Kormányrendelet szabályozza.

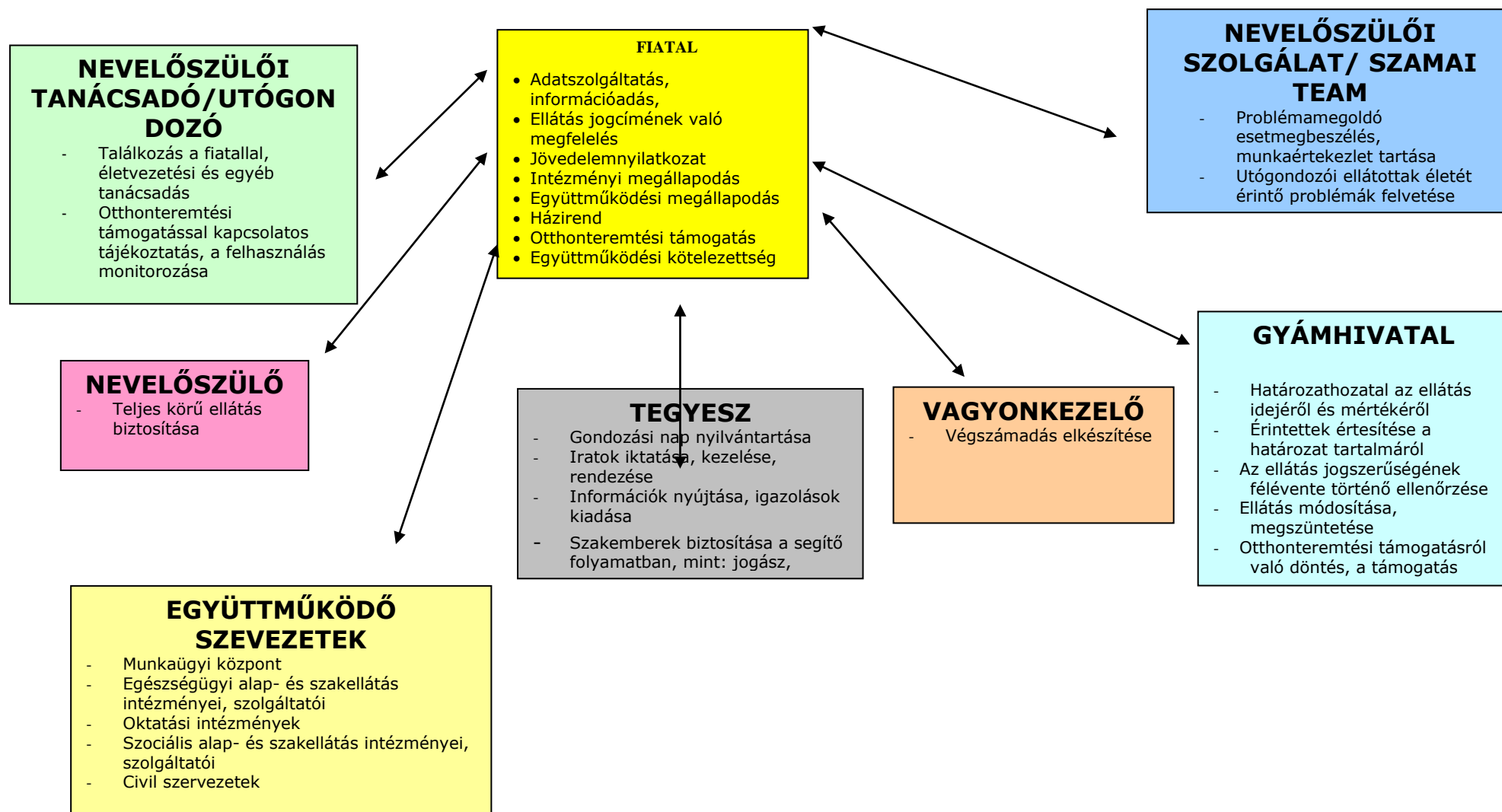
Ezenkívül az utógondozói ellátással kapcsolatban az 1952. évi IV. törvény (Csjt.), az 1959. évi IV. törvény (Ptk.), és az 1993. III. tv. (Szt.) tartalmaz még releváns szabályozást.

8.3. Ábrák és iratminták

Intézményes ellátás keretében biztosított utógondozói ellátás során együttműködő szakemberek, szervezetek

Nevelőszülői ellátás keretében biztosított utógondozói ellátás során együttműködő szakemberek, szervezetek

Házirend - Utógondozói Otthon (minta)

Általános rendelkezések

1. Az Otthon alaptevékenységeként korábban intézeti elhelyezett, intézeti nevelt, illetve átmeneti vagy tartós nevelésbe volt fiatal felnőtt nők és férfiak részére utógondozói ellátás keretében, szerződésben meghatározott körű és mértékű ellátást nyújt.
2. A jelen Házirend hatálya kiterjed az Otthonban ellátott valamennyi fiatal felnőttre, az Otthon valamennyi dolgozójára, valamint az Otthonba látogatás, és egyéb célból belépő valamennyi személyre.
3. Az Otthonban, - az ellátás jogcímétől függően - 21., 24., illetve 25. életévét be nem töltött fiatal felnőttként elhelyezett nagykorú személy (a továbbiakban: fiatal felnőtt) a gyámhivatal utógondozói ellátást elrendelő, végrehajtható határozatában megjelölt időponttól, illetve indokolt esetben korábban, az ellátást nyújtó által kiállított befogadó nyilatkozatban megjelölt időponttól veheti igénybe az Otthon szolgáltatásait, feltéve, ha a 15/1998. (IV. 8.) NM. Rendelet 92.§ /7/ bekezdése alapján írásbeli megállapodásként együttműködési szerződést (a továbbiakban: szerződés) kötött utógondozójával vagy leendő utógondozójával, valamint az ellátást nyújtóval.
4. A fiatal felnőtt részére az Otthon a szerződésben megjelölt körű, az ellátást igénybe vevő fiatal felnőtt rendszeres jövedelméhez igazodó, egyéni élethelyzetből adódó, szükség szerinti ellátást biztosít.
  - a) A testi vagy értelmi sérült állapota miatt személyes gondoskodás keretében bentlakásos szociális ellátást nyújtó intézménybe felvételre váró fiatal felnőttek esetében a 15/1998. (IV. 8.) NM. rendelet 76§.-82§. meghatározott teljes körű ellátással azonos.
  - b) Az előző pontban
  - c) nem említett fiatal felnőttek esetében az ellátás a minimális szolgáltatástól az alapszükségleteket teljes körűen kielégítő (étkezés, egészségügyi ellátás, személyes higiéné, ruházat, tanulmányok, közlekedés, költsége) ellátásig terjedhet.
  - d) A minimális szolgáltatás keretében a fiatal felnőtt részére maximum 4 férőhelyes szobában elhelyezést, közösségi WC használatot, tisztálkodási, mosási lehetőséget, közös teakonyha használatot és étkezési jegy formájában étkeztetést kell biztosítani.
  - e) Az anya (család) - gyermek együttes elhelyezése esetén a gyermek teljes körű ellátási szükségletét az Otthon által nyújtott, szerződésben rögzített ellátás, és a gyermek után a szülőnek járó családtámogatás (családi pótlék), jövedelempótló támogatás (GYES) együttesen biztosítja.

Jogok és kötelezettségek

1. Minden fiatal felnőttnek joga van az egészséges életmód megvalósítására, továbbá arra, hogy polgári és politikai jogait tiszteletben tartó, emberséges bánásmódban részesüljön. Az egészséges életmód szerinti életvitel az Otthonban élő valamennyi személynek egyaránt kötelessége is.
2. Az Otthonban elhelyezett minden fiatal felnőtt kötelessége valamilyen képzési formában tanulni vagy – amennyiben nem munkaképtelen – a munkavállalás érdekében mindent megtenni, a foglalkoztatást elősegítő hivatalokkal együttműködni. Joga van ugyanakkor minden fiatal felnőttnek a képzési irány, életpálya, illetve a munkahely kiválasztása kérdésében szabadon – utógondozója véleményének megismerését követően – dönteni.
3. Jövedelemviszonyai függvényében és a szerződésben rögzített mértékben köteles előtakarékosággal az önálló életvitel megteremtésére készülni.
4. A jogszabályok alapján térítési díj fizetésére kötelezett fiatal felnőtt köteles a megállapított térítési díjat az Értesítésben megállapított határidőig az Otthon pénztárába, a havi rendszerességgel, szerződésben biztosított ellátmány kézhezvételével egy időben befizetni.
5. A fiatal felnőttek az Otthon felszerelési és berendezési tárgyait szabadon – mások nyugalmanak zavarása nélkül – rendeltetésszerűen használhatják. A Otthon a lakhatás céljait szolgáló, illetve közösségi helyiségeinek használatára a tevékenység jellege szerinti időkorlátok betartásával jogosultak. A fiatal felnőttek kötelesek a helyiségek, berendezési és felszerelési tárgyak állagának megóvásáról gondoskodni.
6. A fiatal felnőttek anyagi felelősséggel tartoznak a szándékosan, illetve a rendeltetésellenes használat következtében gondatlanul okozott károkért.
7. Az Otthon tulajdonát képző tárgyak, eszközök az Otthon területéről csak írásbeli engedély alapján vihetők ki. Az írásbeli engedély megadására a szakmai vezető vagy az általa megbízott személy jogosult.
8. Valamennyi fiatal felnőtt rendelkezhet személyes tulajdonnal. Az Otthon a személyi tulajdon szokásos mennyiségét és mértékét meghaladó vagyontárgyak őrzéséről – a fiatal felnőtt kérésére – elkülönült helyen gondoskodik. Az Otthon felelősséget kizárólag ezen elkülönült helyen elhelyezett vagyontárgyak vonatkozásában vállal.
9. Joga van minden fiatal felnőttnek az Otthont bármilyen időpontban szabadon elhagyni és ide bármilyen időpontban korlátozás nélkül visszatérni. Köteles azonban az ügyeletesnek

vagy utógondozójának a 24 órát meghaladó távollétet előre bejelenteni. Ha a fiatal felnőtt folyamatosan 72 órát meghaladóan kíván az Otthontól távol lenni, úgy köteles a tervezett tartózkodási helyét és rövid úton történő elérhetőségének módját bejelenteni.

10. A fiatal felnőttek hétköznapi, munkaszüneti-, pihenő- és ünnepnapokon egyaránt reggel 8 és este 22 óra között fogadhatnak látogatóként szülőket, rokonokat, ismerősöket és barátokat. Ezen túlmenően esetenként, a szabad férőhely erejéig a vendégszobában éjszakai elhelyezés nyújtásával az ügyeletes látogatást engedélyezhet nagykorú személyek számára akként azonban, hogy az Otthonban élő fiatal felnőttek nyugalma e látogató ne zavarja. Az éjszakai elhelyezés nyújtásával történő látogatás engedélyezése iránti kérelmet a fiatal felnőtt legkésőbb a tárgynap 21:30 óráig köteles az ügyeletesnél előterjeszteni. Minden fiatal felnőtt ilyen kérelemmel hetente két alkalommal élhet.
  - a) Bármely látogató az Otthonba történő belépés előtt az ügyeleti szolgálatot ellátó személynek személyazonosságát, hitelt érdemlően köteles igazolni.
  - b) A fiatal felnőtt felel az általa fogadott látogató magatartásáért. A mindenkor ügyeletes intézkedni köteles a mások nyugalma, a biztonságot, a környezetet vagy közérdeklőséget sértő magatartást tanúsító látogatóval szemben, hogy e látogató az Otthon területét hagyja el.
  - c) Fiatalkorú és kiskorú vendég esetében az éjszakai elhelyezés kérelmével a fiatal felnőttek nem élhetnek.
  - d) Kiskorú vendég napközbeni fogadásához is törvényes képviselője beleegyezése szükséges.
11. Az Otthon fiatal felnőttei mindent megtehetnek, ami önmaguk és társaik fizikai, szellemi fejlődését szolgálja, nem ön- és közveszélyes, illetve másokat a mindennapos normál életvezetésben nem zavar.
12. A fiatal felnőttek napi elfoglaltságukat önmaguk alakítják ki. A fiatal felnőttek kötelesek reggel úgy felkelni, hogy az iskolában, illetve a munkahelyen, vagy egyéb kötelező elfoglaltságon időben meg tudjanak jelenni.
  - a) Az esti lefekvést kortól, egészségi állapottól, a másnapi elfoglaltságtól függően a fiatal felnőtt önmaga határozza meg. E meghatározás során a másnapi fizikai - szellemi kipihentségnek kell mérvadónak lenni.
  - b) A később nyugovóra térő fiatal felnőttek kötelesek vigyázni arra, hogy a már alvó társaikat tevékenységükkel nem zavarják meg.
13. Az Otthonban minden fiatal felnőttnek kötelessége az Otthon területén a környezet megóvása, és rendben tartása.

14. Minden fiatal felnőtt köteles a higiéniai előírásokat betartani. Mindenki kötelessége a környezetét gondozni, tisztántartani, az épületet megóvni.
15. Minden fiatal felnőtt köteles az Otthon (gondozási hely) Tűzvédelmi Szabályzatát megismerni, évi rendszerességgel tűzvédelmi oktatáson és Tűzriadó Gyakorlaton részt venni.
  - a) Tűzvédelmi szempontból veszélyesnek minősülő (2000 W felüli) elektromos berendezési-használati tárgyat huzamos ideig (15 percet meghaladó mértékben) a lakószobában üzemeltetni tilos.
16. A társas együttélés és érintkezés általános szabályait minden fiatal felnőtt és dolgozó köteles betartani. A kulturált beszéd, udvarias magatartás mindenki legfőbb jellemzője legyen.
  - a) Önmaguk, társuk és a dolgozók testi épségét veszélyeztetni, tettetleg, vagy szóban bántalmazni tilos.
  - b) Az Otthon területére, sérülés okozására alkalmas tárgyat, fegyvernek minősülő vagy annak látszó eszközt behozni, illetve ott tartani tilos.
  - c) Az Otthon területén csak az arra kijelölt helyen engedélyezett a dohányzás a nagykorú személyek részére. Az Otthon területén tilos alkoholtól, illetve egyéb pszichotrop anyagoktól befolyásolt állapotban tartózkodni.
  - d) Az Otthon területére alkoholt, illetve kábítószernek minősülő anyagot bevinni, illetve az Otthon területén ezen anyagokat tárolni, fogyasztani, vagy más részére átadni - a következő pontban foglalt kivétellel - tilos.
  - e) Az ügyeletes előzetes engedélyével esetenként valamely személyhez, vagy eseményhez kötődő ünnepség alkalmával a 20% alkoholtartalmat el nem érő szeszesital behozatala és kulturált fogyasztása lehetséges a fiatal felnőttek részére.
17. Orvosi ellátást az illetékes háziorvosi szolgálatnál rendelési időben lehet igénybe venni. Szabad-, munkaszüneti és ünnepnapokon a területi ügyeleti szolgálat igénybe vétele lehetséges.
18. Az Otthonban élő fiatal felnőtteknek az étkezést az Otthon, étkezési jegy, illetve ebédmenü szolgáltatást nyújtó diákétkeztetés igénybevételére jogosító befizetés és a többi étkezés vonatkozásában étkezési jegy formájában biztosítja. Ennek megvalósulásáért az utógondozó felelős.
  - a) Törekedni kell arra, hogy a fiatalok önmaguk által biztosított étkezése az étkezés célját szolgáló elkülönült helyiségben történjék. Az étkezés előtti terítés, illetve az étkezés utáni mosogatás és rendrakás a fiatal felnőttek feladata. Úgyszintén a fiatal felnőttek kötelesek gondoskodni a szobájukban elhelyezett hűtőszekrények tisztán tartásáról, a lejárt szavatosságú élelmiszerek eltávolításáról.
19. A KRESZ járműhasználatra és közúti közlekedésre vonatkozó szabályai az Otthon területén is érvényesek.

20. Az Otthonban a lakók saját szobájuk területén tarthatnak kistestű állatot. Az állattartáshoz a szobatársak, valamint az utógondozók beleegyezése szükséges. A kisállat gazdája felelős az állat gondozásáért, az állat tartásával járó minden költséget ő viseli.
21. Az Otthon igazgatója vagy az általa megbízott személy az utógondozói ellátást igénybe venni szándékozó fiatal felnőtt részére köteles a szükséges felvilágosítást megadni, a Házi rendet megmutatni, a szolgáltatásokról a szükséges tájékoztatást nyújtani. Az Otthon Házi rendjét az Otthon területén jól látható helyen ki kell függeszteni.
22. A fiatal felnőtt az Otthon szolgáltatásaival, az Otthon munkatársaival és a többi jogosulttal kapcsolatos panaszát az Otthon igazgatójánál írásban előterjesztheti.
- a) Az Otthon igazgatója köteles a panaszt kivizsgálni és a szükséges intézkedéseket haladéktalanul, de legkésőbb a panasz kézhezvételét követő 15 napon belül megtenni és erről a jogosultat tájékoztatni. Az intézkedés elmaradása és a fiatal felnőtt által nem megfelelőnek vélt intézkedés esetén a fiatal felnőtt kérheti kérelmének az Érdekképviselői Fórum elé tárását. Az Érdekképviselői Fórum ülésének időpontjáról és tárgyáról ez esetben a fiatal felnőttet az Otthon igazgatója értesíteni köteles.
23. Az Érdekképviselői Fórum tagjainak választására a választás napján az Otthon székhelyére és telephelyére befogadott valamennyi fiatal felnőtt jogosult. A választásra jogosultak egyben választhatók is. A jogosultak minden év szeptember 1. napjáig, illetve először a jelen Házi rend jóváhagyását követő 30 napon belül titkos szavazással 3 fő képviselőt választanak az Érdekképviselői Fórumba. A választás akkor érvényes, ha azon a jogosultak kétharmada részt vesz. Jelöltet a választást megelőző 10. napig írásban lehet állítani (ajánlás). Jelölt az, aki legalább 3 ajánlást kapott.
- a) A legtöbb szavazatot kapott 3 jogosultat kell megválasztottnak tekinteni. Szavazategyenlőség esetén - amennyiben e szavazategyenlőség az eredményes választás gátja - az egyenlő szavazatot kapott jogosultak között ismételt választást kell tartani.
- b) Az Érdekképviselői Fórum tagjai a 22./ pontban meghatározott személyeken kívül az Otthon dolgozóinak két képviselője és az illetékes Önkormányzat Közgyűlése által delegált személy.
- c) Az Érdekképviselői Fórum tagjai nyílt szavazással önmaguk közül elnököt választanak. Az elnök a tagok egyharmadának írásbeli kezdeményezése, illetve a jogosult panasz esetén a kezdeményezés, illetve a panasz kézhezvételét követő 5. napon belül a kézhezvételtől számított legalább 8. napra köteles az Érdekképviselői Fórum ülését összehívni. Az ülés

a tagok kétharmadának jelenléte esetén határozatképes. Az Érdekképviselői Fórum határozatait szavazás alapján egyszerű többséggel hozza. Bármely tag indítványára kötelező a titkos szavazás elrendelése. Az Érdekképviselői Fórum határozatai bekerülnek a határozatok könyvébe.

Egyéb rendelkezések

1. A Házi rend megsértése miatti hátrányok:
  - a) írásbeli figyelmeztetés
  - b) nem kötelezően adott pénzbeli juttatás megvonása
  - c) kártérítésre kötelezés
  - d) kedvezményekből kizárás
2. A figyelmeztetés kivételével valamennyi joghátrány végrehajtása meghatározott időre felfüggeszthető.
3. A 29. pontban megjelölt joghátrányok kiszabására a fiatal felnőtt meghallgatását követően az utógondozó jogosult. Az intézkedés hatályához szükséges az igazgató ellenjegyzése.
4. A jelen Házi rendet a nevelőtestület, valamint az otthongyűlés véleményének figyelembe vételével az igazgató hagyja jóvá. A hatálybalépés feltétele az Érdekképviselői Fórum egyetértése.

Záradék

Jelen Házi rendben foglaltakkal az Érdekképviselői Fórum egyetért.

Az Érdekképviselői Fórum nevében:

Kelt:.....
.....

Megállapodás (minta)

Amely létrejött egyfelől a ..... (a továbbiakban: Utógondozó Otthon) nevében és képviseltében eljáró ..... igazgató (továbbiakban: ellátást nyújtó),
másfelől..... (született: ..... anyja neve:.....)
..... szám alatti lakos között az utógondozói ellátás tárgyában az alábbi feltételekkel:

1./ A megállapodást aláíró felek tudomással bírnak arról, hogy .....
- (a továbbiakban: fiatal felnőtt) utógondozói ellátását a ..... Önkormányzat Polgármesteri Hivatal Gyámhivatala .....számú határozatával ..... naptól elrendelte. Az utógondozói ellátás végrehajtására az Utógondozó Otthon került kijelölésre.

2./ Az Utógondozó Otthon a fiatal felnőtt részére lakhatást, egyéni élethelyzetéből következő szükség szerinti ellátást, az önálló életvitel megteremtéséhez, ügyei intézéséhez nevelő - szociális munkás és jogi segítséget biztosít. A fiatal felnőtt tudomásul veszi, hogy élethelyzetében bekövetkező változásokról - utógondozója bevonásával - az ellátás nyújtóját haladéktalanul tájékoztatja. (Az ellátás mértékét mellékletben szükséges rögzíteni.)

3/ A fiatal felnőtt az ellátásra, az elrendelés - gyámhivatali határozatban megjelölt - kezdő időpontjától jogosult. A fiatal felnőtt az ellátást - a gondozási napok alapján - a tárgyhót követő hónap 10.-ig napjáig jogosult az intézmény székhelyének pénztárában, a kifizetésre megjelölt időpontokban felvenni. Teljes körű ellátás esetében a kifizetésre a tárgyhó 5. napjáig kerül sor. Hó közti kifizetésre krízishelyzetben, kérelem alapján kerülhet sor. Méltányosság alapján biztosított ellátás esetében a kérelmet az utógondozónak és a szakmai vezetőnek támogatnia szükséges. A kérelmet, az ellátást nyújtó bírálja el.

4./ A fiatal felnőtt tudomásul veszi, hogy a jelen keretek között meghatározott ellátáson túlmenően más ellátásra nem jogosult.

5./ A fiatal felnőtt jelen megállapodás aláírásával elismeri, hogy az Utógondozó Otthon Házirendjét megismerte, az abban foglaltak betartását magára nézve kötelezőnek tekinti.

A Házirend értelmében a fiatal felnőtt joga különösen, hogy

- Emberi méltóságát, polgári és politikai jogait tiszteletben tartó, emberséges bánásmódban részesüljön.
- A szükség szerinti ellátás keretében meghatározott ellátáshoz maradéktalanul hozzájusson.
- Ellátásával, személyével összefüggő kérdésekben minden szükséges tájékoztatást megkapjon.
- A képzési irány, életpálya, illetve a munkahely kiválasztása kérdésében - utógondozója véleményének meghallgatását követően - szabadon döntsön.
- Panaszával az ellátás nyújtójához, szükség szerint az Érdekképviselői Fórumhoz forduljon.

A fiatal felnőtt kötelessége különösen

- Az önálló életvitel mielőbbi kialakulása érdekében az Utógondozó Otthonnal és utógondozójával együttműködni.
- Gyámhivatali határozatban megjelölt gondozási helyét életvitelszerűen igénybe venni, 24 órát meghaladó távollétét bejelenteni, 48 órát meghaladó távollét esetén tartózkodási helyét és elérhetőségét megadni.
- Képzési-tanulói jogviszony esetében a képzés sikeres befejezése érdekében minden tőle elvárhatót megtenni.
- Átmeneti munkanélküliség esetében a munkanélküliséget előidéző okok feltárásában, az okok mielőbbi megszüntetése érdekében utógondozójával és más külső szolgáltatóval (pl. Munkaügyi Központ) együttműködni.
- Tartós munkaképtelenség esetében az Utógondozó Otthon vagy más külső szolgáltató által szervezett rehabilitációs programban részt venni, szükség esetén a további tartós, szociális intézményi férőhely realizálásban, a folyamatban részt vevő személyekkel és szolgáltatókkal együttműködni.
- Az Utógondozó Otthon felszerelési és berendezési tárgyainak, valamint lakókörnyezetének épségét, állagát megóvni, a lakókörnyezet tisztaságáról gondoskodni, a higiéniai szabályokat betartani.
- Az Utógondozó Otthon munkatársaival, lakóival a társas együttélés és érintkezés általános szabályait betartani.

6./ A fiatal felnőtt jelen megállapodás aláírásával tudomásul veszi, hogy az Utógondozó Otthon szakellátó munkatársai, - különösen az utógondozó - az utógondozói ellátással összefüggő ügyekben, a Gyermekvédelmi törvény 15. § (7) alapján, hivatalból járnak el, büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személynek minősülnek.

7./ A fiatal felnőtt jelen megállapodás aláírásával tudomásul veszi, hogy a Házi rendben foglaltak megsértése esetén - az utógondozói ellátás fenntartása mellett - a Házi rendben foglalt szankciók alkalmazását rendeli el - súlyosságtól függően - a Házi rend által erre felhatalmazott személy. A Házi rend többszöri, súlyos megsértése esetén az ellátást nyújtó kezdeményezi az utógondozói ellátás megszüntetését az illetékes gyámhivatalnál.

8./ A fiatal felnőtt tudomással bír arról, hogy az utógondozói ellátásért jövedelmi viszonyaira tekintettel térítési díj megfizetésével tartozik. A fiatal felnőtt köteles a jövedelmi helyzetében bekövetkező változásokról - az utógondozó bevonásával - az ellátás nyújtóját maradéktalanul tájékoztatni.

9./ Az Utógondozó Otthonnal, valamint az utógondozóval való együttműködés konkrét formáját az utógondozóval kötött, jelen megállapodás mellékletét képező egyéni együttműködési megállapodás tartalmazza. Az egyéni együttműködési megállapodás egy alkalommal maximum hat hónapra köthető, hosszabbítása a fiatal felnőtt kérelmére, az utógondozó javaslatára a Team jóváhagyásával történik. A fiatal felnőtt tudomásul veszi, hogy az együttműködési megállapodásban foglaltak többszöri, súlyos megsértése esetén az ellátást nyújtó - a gyámhivatali

elrendelő határozatban foglaltak értelmében, együttműködés teljes hiányára hivatkozva - kezdeményezi az utógondozói ellátás megszüntetését az illetékes gyámhivatalnál.

10./ Jelen megállapodás az utógondozói ellátás biztosításának időtartamára érvényes, keret megállapodásnak minősül, módosítását, az ellátást nyújtó az ellátás jogszabályi feltételeinek, illetve az intézményi alapidokumentumok – Megállapodást érintő – alapvető változásai esetében kezdeményezi. (Kivéve a mellékletben rögzítettek.)

11./ A felek jelen megállapodást, mint akaratukkal mindenben megegyezőt, jóváhagyó aláírásukkal látják el.

Kelt: .....
.....

Utógondozói ellátott   Ellátást nyújtó

Jelen megállapodás egy példányát átvettem:

.....

Kelt:

Kérelem és felvételi adatlap (minta)

I. SZEMÉLYES ADATOK	felvételi	beszélgetés	dátuma:
.....			
Név:			
Születési	hely,	idő:	
.....			
Anyja			neve:
.....			
Állandó	bejelentett	lakcím:	
.....			
Tényleges	tartózkodási	hely:	
.....Tel.:.....			
Gondozási	hely	a	nagykorúvá
.....			
A	volt	gyám	neve:
.....			
Illetékes	gyámhivatal:		
.....			
MIÉRT KÉRI A FELVÉTELÉT AZ UTÓGONDOZÓ OTTHONBA?			
.....			
.....			
II. LAKHATÁS			
Holt tartózkodik életvitelszerűen, hol tölti az éjszakáit?			
▪vérszerinti család ▪gyermekotthon ▪nevelőszülő ▪utógondozó otthon			
▪albérlet ▪kollégium ▪rehabilitációs intézmény ▪büntetés-végrehajtási			
intézmény			
▪hajléktalan szálló ▪szívességi lakáshasználat ▪ utca/nem lakás céljára			
szolgáló helyiség			

Volt-e korábban elrendelt utógondozói ellátása/utógondozása? igen

nem

intézmény: .....utógondozója neve:

.....

az ellátás időtartama: .....megszűnésének

oka:.....

III. TANULMÁNYOK ÉS MUNKAVISZONY

Legmagasabb iskolai végzettség: ▪ ált. iskola ▪ szakiskola ▪

szakközépiskola

▪ szakmunkásképző iskola ▪ gimnázium ▪ tanfolyam/átképzés

Jelenlegi iskola:

.....

cím:.....Tel.:

.....

Jelenlegi munkahely:

.....

cím:.....Tel.:

.....

Jellege: ▪ állandó bejelentett ▪ diákmunka ▪ alkalmi ▪ egyéb

Munkaügyi Központtal kapcsolat: van nincs

IV. JÖVEDELEM ÉS VAGYONI HELYZET

Havi rendszeres jövedelem:

	összege	
▪ munkabér		
▪ családi pótlék		
▪ árvaellátás		

▪ egyéb pénzbeli támogatás, járadék		éspedig .....
▪ segély		éspedig .....
összesen:		

Vagyoni helyzet:

A nagykorúságakor fölszabadult készpénzvagyon **összesen:**
..... Ft

rendelkezik ezzel az összeggel? igen nem

A jelenleg rendelkezésre álló vagyon **összesen:**
.....Ft

megtakarítás formája? ▪ készpénz ▪ értékpapír ▪ lakás-
előtakarékossági szerződés

Ingatlan:

▪ lakás/telek értéke: .....Ft, cím:
.....

▪ bérleti jog: cím: .....

Van készpénztartozása (banki hitel, gyorskölcsön)? nincs van
összege:.....Ft

V. CSALÁDI KAPCSOLATOK

**Tartja a vérszerinti családjával /egyres családtagjaival a
kapcsolatot?**

igen nem

Kikkel? .....

A kapcsolattartás formája, intenzitása: .....

Élnek kiskorú testvérei gyermekvédelmi szakellátásban? igen nem

név:.....,gondozási hely:

.....
név:.....,gondozási

hely:

.....
név:.....,gondozási

hely:

VI. BETEGSÉG, SZENVEDÉLYBETEGSÉG

tartós betegség: nem   igen, éspedig: .....

terápia/kezelés: nem   igen, hol? .....

rendszeresen

szedett

gyógyszerek:

.....
alkoholfogyasztás: nem   igen: mit?

.....
milyen gyakran? .....

drogfogyasztás: nem   igen: mit?

.....
milyen gyakran? .....

terápia/kezelés: nem   igen, hol? .....

VII. BŰNCSELEKMÉNYEK

Követett el korábban bűncselekményt? nem   igen,   mit?

.....
ítélet: ▪ szabadságvesztés ▪ pénzbírság ▪ pártfogó felügyelet ▪
közmunka

Jelenleg pártfogó felügyelet alatt áll? nem   igen, a pártfogó neve:

.....
Jelenleg van ellene rendőrségi eljárás? nincs   van,

miért?.....

VIII. HOBBI, ÉRDEKLŐDÉSI KÖR

.....

IX. MIBEN KÉR SEGÍTSÉGET? – JÖVŐRE VONATKOZÓ ELKÉPZELÉSEK

rövid távú elképzelések, célok	hosszú távú elképzelések, célok

X. DÖNTÉS

FELVÉTEL ELUTASÍTÁS

A felvétel esetleges feltételei:

a fiatal feladatai	határidő

Alulírott utógondozói ellátást kérő kijelentem, hogy az általam megadott adatok a valóságnak megfelelnek. Hozzájárulok adataim nyilvántartásba vételéhez, és azok a Gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. XXXI. tv., a Szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv., valamint a Személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. LXIII. tv. rendelkezései szerinti felhasználásához.

Kelt:

ellátást nyújtó

utógondozói ellátást
kérő fiatal felnőtt

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. Az utógondozói ellátáshoz a jelenleg hatályos törvény szükség szerinti ellátást rendel, azonban a gyámhivatali határozatok „mintegy automatikusan” teljes körű ellátást rögzítenek, az ellátást élvező fiatalok többsége - élethelyzetüktől és szükségleteitől függetlenül - teljes körű ellátásban részesül, különösen akkor, ha az ellátást gyermekotthonban, vagy nevelőszülői háztartásban veszik igénybe.

Javasoljuk, hogy a jogszabályban a megállapodás kötelező részeként szerepeljen a differenciált ellátás konkrét meghatározása.

2. A különleges és/vagy speciális ellátásban részesült volt átmeneti neveltek az utógondozói ellátás életkori szakaszában is többlettámogatást igényelnek. A jelenleg hatályos rendelkezések - mind szakmai, mind finanszírozási szempontból - nem ismerik el ezt a szükségletet. (Jelenleg nem beszélhetünk különleges és/vagy speciális szükségletű utógondozói ellátottról, annak ellenére, hogy a különleges ellátás esetében - az organikus okok következtében - egyértelmű a többletszükséglet.)

Javasoljuk, hogy a jogszabály az utógondozói ellátás terén is legyen tekintettel a speciális, illetve különleges ellátási igényre, mint többletszükségletre.

3. A Gyermekvédelmi törvény 2010. január elsejétől hatályos rendelkezései jelentősen átalakították az utógondozói ellátás rendszerét, amely szerint az utógondozói ellátás igénybevételének maximális időtartama a 21. életév betöltése a jövedelmükből létfenntartásukat biztosítani nem tudó kliensek esetében. A gyakorlati működés szerint ebbe a csoportba jórészt azok a „sokproblémás” fiatal felnőttek tartoznak, akik - halmozottan kudarcos iskolai pályafutásuk következtében is - számára a nappali tagozatos iskolarendszerű képzés nem biztosít továbblépési alternatívát, megfelelő képzettség megszerzése inkább a felnőttképzés munkaerő-piacra felkészítő formáiban érhető el számukra. A nappali tagozatos képzésből átlag 20 éves életkorra kikerülő fiatal felnőttek esetében a további egy év azonban - személyiségállapotukból adódóan - nem elégséges az ellátáson túli lakhatás és megélhetés megteremtéséhez. Javasoljuk, hogy az utógondozói ellátás igénybevételének ideje a jövedelmükből a létfenntartásukat biztosítani nem tudó fiatal felnőttek esetében egyezzen meg a nappali tagozaton tanulmányokat folytató fiatal felnőttekével.

4. Jogszabály változtatás szükséges az alábbi esetre: ha az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt végzettséget szerez (befejez egy iskolát), számára a tanév annak az évnek június 30. napján lezárul. Ha

nappali tagozaton folytatja tanulmányait, a következő iskola csak annak az évnek szeptemberében ismeri el tanulói jogviszonyát. Így a közbülső két hónapra az utógondozói ellátás biztosítása akkor is szükséges, ha erre a két hónapra nincs igazolt tanulói jogviszonya.

5. Javasoljuk, hogy a tanulói jogviszony megszűnése után maximum 3 hónappal legyen megszüntethető az ellátás, amennyiben a fiatal felnőtt betöltötte a 21. életévét.

6. Aggályos, hogy a felsőfokú képzések kivételével a tanulmányok folytatása a különböző – nyugdíjrendszerű – társadalombiztosítási ellátásoknál nem minősül jogszerző időnek, így az ellátottak jelentős részénél a 24. életévig támogatott nappali tagozatos tanulói jogviszony „elvesztett idő” lehet, különösen akkor, ha a fiatal a rendelkezésre álló idő alatt végzettséget nem szerez, vagy megszerzett képesítésével/képesítéseivel a munkaerőpiacon esélytelen. Javasoljuk e probléma jogszabályi rendezését.

7. Javasoljuk, hogy az otthonteremtési támogatásra való jogosultság időtartamába számítson bele az ideiglenes hatályú elhelyezésben és a befogadó otthonban töltött idő is.

8. Javasoljuk, hogy az otthonteremtési támogatás iránti kérelem beérkezése után az utógondozás, vagy utógondozói ellátás alatt nem álló fiatal felnőtt számára lehetőség szerint a gyámhivatal korábbi gondozási helye utógondozóját rendelje ki, s amennyiben erre nincs lehetőség, akkor kerüljön sor a TEGYESZ utógondozójának kirendelésére.

9. Javasoljuk, hogy az utógondozói ellátás is rendszeres felülvizsgálattal járjon.

10. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.